

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
ANNE BABA TUTUMLARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FIRAT TURAN

144102124

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Barış METİN

İSTANBUL, 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
ANNE BABA TUTUMLARI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FIRAT TURAN

144102124

İSTANBUL, 2017

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 144102124
Öğrenci Adı Soyadı	: Fırat TURAN
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Doç.Dr. Barış METİN
Tezin Başlığı	: ERGENLERDE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ ANNE BABA TUTUMLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 19.01.2017	Saati	: 10.00
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
<p>Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,</p> <p style="text-align: center;">☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.</p> <p>☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)</p> <p>☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.</p>			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi.	☐ Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDİ		
<p>Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,</p> <p style="text-align: center;">☐ OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.</p>			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Doç.Dr. Barış METİN	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Çiğdem YAVUZ GÜLER	
Üye	Doç.Dr. Korkut ULUCAN	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Anne Baba Tutumları Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

19.01.2017

Erat TURAN

İmza

ÖZET

İnternet günümüz dünyasında hemen hemen her alanda etkisini göstermektedir. Oldukça geniş kitlelere ulaşmakta olan internet bilhassa gençler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. İnternetin günlük yaşamda mobil telefonlarda da kullanılmaya başlanmasıyla birlikte internet bağımlılığı da üst boyutlara ulaşmış durumdadır. İnternet bağımlılığı kavramı literatüre yakın tarihte girmiş bir kavram olmasına karşın dünya genelinde ciddi sorunlardan birisi olarak gösterilmektedir. İnternet bağımlılığına neden olan çok sayıda faktör söz konusu olup bunlardan birisi de anne-baba tutumudur. Yapmış olduğumuz çalışmada ergenlerdeki internet bağımlılığı anne-baba tutumları açısından incelenmiştir. Yapılan çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) kullanılmıştır. Çalışma süresince 9-12. sınıflarda okuyan toplam 148 öğrenci (84 kız, 64 erkek) ile görüşülmüştür. Çalışmadan elde edilen verilerin analizi SPSS 16.0 Paket Programı ile yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler neticesinde internet bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu, erkek öğrencilerde internet bağımlılığının kız öğrencilere göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışma neticesinde aynı zamanda internet bağımlılığı ile anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, anne-baba tutumu, ergen

ABSTRACT

Internet shows its impact in almost every area in today's world. The internet that reach to populations widely, particularly used by adolescents. With the beginning of the use of the internet on mobile phones in daily life, internet addiction has reached maximum size. However the internet addiction concept recently entered the literature, it is now among the most serious problems worldwide. There are lots of factors that cause internet addiction, and parent's attitudes are among these factors. In this study the relationship between parent's attitudes and internet addiction in teenagers were examined. Questionnaire was used for data collection in this study. During the study period a total of 148 students (84 girls, 64 boys) were interviewed. The analyses of the data obtained from the study were conducted by SPSS 16.0 Package Program. As a result of the statistical analyses it has found that the internet addiction level was high, internet addiction level of the boys was significantly higher than the girls. In addition it has also found that there is not significant relationship between internet addiction and parent's attitudes.

Keywords: Internet addiction, parent's attitude, adolescent

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TABLolar	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İNTERNET VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

1.1. İNTERNET KAVRAMI	2
1.1.1. İnternetin Tarihçesi	2
1.1.2. İnternetle İlgili Temel Kavramlar	4
1.1.2.1. Elektronik Posta	4
1.1.2.2. IP Adresi (Internet Protocol Adress).....	4
1.1.2.3. Alan Adı (Domain Name).....	5
1.1.2.4. İnternet Servis Sağlayıcıları	5
1.1.2.6. İçerik sağlayıcılar	6
1.1.2.7. Server	6
1.1.2.8. Host	7
1.1.3. İnternetin Altyapısı ve Yönetimi.....	7
1.1.4. Dünyada ve Türkiye'de İnternet Kullanımı.....	9
1.2. İNTERNET BAĞIMLILIĞI	9
1.2.1. İnternet Bağimliliğinin Gelişimi	11
1.2.2. İnternet Bağimliliği Tanı Kriterleri	13
1.2.2.1. Young Tanı Kriterleri.....	13
1.2.2.2. Goldberg Kriterleri.....	15
1.2.2.3. Griffiths Kriterleri	16
1.2.3. İnternet Bağimliliği Yaygınlığı, Eş Tanısı ve Psikopatolojisi	17
1.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE ERGENLER.....	19

İKİNCİ BÖLÜM ANNE-BABA TUTUMLARI

2.1. AİLE HAYATI	21
2.2. ANNE-BABA TUTUMU	23
2.2.1. Tutum	23
2.2.2. Anne Baba Tutumları	24
2.2.2.1. Aşırı Baskıcı Otoriter Tutum	25
2.2.2.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum (Çocuk Merkezci Aile).....	27
2.2.2.3. Dengesiz ve Kararsız Tutum.....	28
2.2.2.4. Aşırı Koruyucu Tutum	28
2.2.2.5. Güven Verici ve Hoşgörülü Tutum.....	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	30
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	30
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	30
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	33
4.2. AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	38
4.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞINA İLİŞKİN BULGULAR.....	45
4.4. ANNE-BABA TUTUMLARI İLE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ	51
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	53
TARTIŞMA	53
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	71

TABLolar

Tablo 4.1. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı.....	33
Tablo 4.2. Öğrencilerin yaş ortalaması.....	33
Tablo 4.3. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna göre dağılımı.....	33
Tablo 4.4. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre dağılımı	34
Tablo 4.5. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre dağılımı	34
Tablo 4.6. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre dağılımı	34
Tablo 4.7. Öğrencilerin kendilerine ait odaya sahip olma durumuna göre dağılımı.	34
Tablo 4.8. Öğrencilerin oturdukları evin ısıtma sistemine göre dağılımı.....	35
Tablo 4.9. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre dağılımı.....	35
Tablo 4.10. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre dağılımı.....	35
Tablo 4.11. Öğrencilerin babalarının hayatta olma durumuna göre dağılımı	36
Tablo 4.12. Öğrencilerin babalarının sürekli hastalığa sahip olma durumuna göre dağılımı	36
Tablo 4.13. Öğrencilerin babalarının herhangi bir engele sahip olma durumuna göre dağılımı	36
Tablo 4.14. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna dağılımı.....	36
Tablo 4.15. Öğrencilerin annelerinin hayatta olma durumuna göre dağılımı	37
Tablo 4.16. Öğrencilerin annelerinin sürekli hastalığa sahip olma durumuna göre dağılımı	37
Tablo 4.17. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte yaşayıp yaşama durumuna göre dağılımı	37
Tablo 4.18. PARI'den elde edilen ortalama puanlar.....	38
Tablo 4.19. Cinsiyete göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	38
Tablo 4.20. Yaş ile PARI'den elde edilen puanlar arasındaki ilişki	39
Tablo 4.21. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	40
Tablo 4.22. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	40
Tablo 4.23. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	41
Tablo 4.24. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	41
Tablo 4.25. Öğrencilerin kendine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	42
Tablo 4.26. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	42
Tablo 4.27. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	43
Tablo 4.28. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	44
Tablo 4.29. Öğrencilerin gelir durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması	44
Tablo 4.30. İnternet bağımlılığı ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar.....	45
Tablo 4.31. Cinsiyete göre internet bağımlılığının karşılaştırılması	45
Tablo 4.32. Yaş ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki	46

Tablo 4.33. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması	46
Tablo 4.34. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması	46
Tablo 4.35. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması	47
Tablo 4.36. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması.....	47
Tablo 4.37. Öğrencilerin kendine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması.....	48
Tablo 4.38. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması	48
Tablo 4.39. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması	49
Tablo 4.40. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması.....	49
Tablo 4.41. Öğrencilerin gelir durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması.....	50
Tablo 4.42. Kız öğrencilerde Anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki.....	51
Tablo 4.43. Erkek öğrencilerde Anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki.....	52

GİRİŞ

Günümüzün en önemli teknolojik gelişimlerinden olan ve hayatımızın ayrılmaz parçası olan internet etkili kullanıldığında oldukça yararlı bir teknoloji iken doğru kullanılmadığında ise bilhassa çocuklar ve ergenler üzerinde ciddi negatif etkilere yol açabilmektedir.

Son yıllarda internet kullanımındaki artışa bağlı olarak internet bağımlılığı kavramı da sık kullanılan kavramlardan birisi haline gelmiştir. İnternet bağımlılığının en fazla görüldüğü grupların başında ergenler gelmektedir. Çünkü ergenlerin en önemli özelliklerinden birisi merak duygusudur. İnternet de ergenlerin merakını giderecek olan tüm bilgilere erişme imkanı sağlamaktadır (Gürcan ve Hamarta, 2013: 101).

Young (1998) her gün gittikçe artan internet kullanımının bilhassa internet ile erken yaşlarda tanışan ergenler üzerindeki etkilerinin çok yönlü olarak araştırılması gerektiğini ifade etmiştir. İnternetin amacı dışında, problemli kullanımı son yıllarda ciddi sorunlardan birisi haline gelmiştir (Akt. Çetinkaya, 2013: 5).

Ergenleri aşırı internet kullanımına ve dolayısıyla da internet bağımlılığına iten pek çok faktör söz konusu olup bunlardan birisi de anne-babaların tutumudur. Anne-babaların bilhassa çocuğun gelişim dönemlerindeki tutumları çocukların öncelikli olarak kendilerini sevmeleri ve değerlendirmelerine, daha sonra da diğer insanlar ile kuracakları ilişki biçimini, onları algılama ve değerlendirmelerine katkıda bulunacaktır. Bu nedenden ötürü de anne-baba tutumlarının çocuk yetiştirmedeki önemi üzerinde durulmalı ve bu konuyla ilgili olarak eğitim programları düzenlenmelidir. Zira yanlış anne-baba tutumlarından ötürü çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçları tam manasıyla karşılanamamakta olup bu da problemli nesillerin ortaya çıkmasına yol açacaktır (Ersin, 2010).

Bu çalışmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNTERNET VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI

1.1. İNTERNET KAVRAMI

İnternet, İngilizce "kendi aralarında bağlantılı ağlar" anlamındaki "Interconnected Networks" teriminin kısaltması olup dünyayı saran ve merkezi olmayan, ağlardan meydana gelen bir sistemdir. Türkçede genel ağ, yaygın ağ, örüt bağ gibi karşılıklar önerilmekle birlikte internet sözcüğü oldukça yaygınlaşmış ve dilimize girmiştir (Akbulut, 2000: 546-547).

İnternet, çok protokollü bir ağ olup birbirine bağlı bilgisayar ağlarının tamamı olarak da ifade edilebilir (Barron et al., 1998: 4). Binlerce ticari, akademik, devlet ve serbest bilgisayar ağlarının birbirine bağlanmasıyla oluşmuştur. Bilgisayarlar arasında bilgi çeşitli protokollere göre paketler halinde transfer edilir (Kennedy, 2000: 12).

1.1.1. İnternetin Tarihçesi

İnternetin tarihi 1960'lara kadar uzanmaktadır. 1969'da ABD Savunma Bakanlığı'nın bir savaş halinde iletişimde yaşanabilecek olası kesinti tehlikesinin önüne geçmek için bir iletişim ağı kurma isteği internetin düşünsel açıdan temelini oluşturmuştur (Yenidünya ve Değirmenci, 2003: 37). Bu dönemlerde kullanılmakta olan Network ihtiyacı tam manasıyla karşılamakta yetersiz kalıyordu. Çünkü merkezi yapıya sahip olan network sisteminde sistemin beyni konumunda olan ve server olarak adlandırılan bilgisayarların herhangi bir nedenle zarar görmesi durumunda network sistemi çalışamaz hale geliyordu. Bu sebepten ötürü merkezi olmayan, "dynamic re-routing" (dinamik bağlantı yönlendirme) sistemine sahip bir ağ modeli geliştirildi (Kennedy, 2000: 254).

ABD Savunma Bakanlığı tarafından İleri Araştırma Projeleri Ajansı'nın (Advanced Research Project Agency: ARPA) kurulmasından yaklaşık 12 yıl sonra dört düğüm noktasından ve 56 kbps hızında iletişim hatlarından meydana gelen ARPANET çalışmaya başlamıştır. ARPA tarafından geliştirilen internet aslında

Soğuk Savaş sürecinde ABD'nin Sovyetler Birliği'nin önüne geçme kaygısının bir ürünü olarak görülebilir. İlk olarak 1969'da Kaliforniya'da bulunan üç ayrı bilgisayar ve Utah'da yer alan bir bilgisayar arasındaki ağ sistemi geliştirilerek ARPANET adında askeri bir ağ kurulmuştur (Cerf et al., 2009: 1-15).

Bu projede ARPANET protokolüne uygun olan her bilgisayar ağa bağlanabiliyordu. Öncelikli olarak Silahlı Kuvvetler, daha sonra da üniversiteler bu ağdan yararlanmaya başlamıştır. Güvenli, ucuz ve hızlı bilgi alış-verişinde kullanılıyordu. ARPANET 1975'te deneme süresini tamamlayarak 1983'te dosya transfer protokolünün kabul edilmesiyle geniş kitlelere ulaşmıştır. Aynı yıl ARPANET ikiye ayrılmış olup bunlardan biri MILNET (Military Network-Askeri Ağ), diğer ise ARPANET olarak kalmıştır. Yaklaşık 3 yıl kadar sonra 1986'da Amerikan Ulusal Araştırma Kurumu'nun (National Science Foundation) 5 üniversitenin bilgisayarlarını 56 kbps hızında bir omurga ile bağlayarak NSFNET'i kurması internet açısından bir dönüm noktası olmuştur ki bu sayede ARPANET dünyaya açılmıştır. 1984 ve 1988 arasındaki dönemde ana bilgisayar sayısı 1000'den 60.000'e çıkmış, daha sonraki yıllarda da çok sayıda ülke ağa katılmıştır (Kennedy, 2000: 255).

1990 yılında bağlantı sayısı artan ve sorunlar çıkan, fakat sorunlara çözümler buldukça da bağlantı sayısı artan ARPANET yerini internete bırakmıştır. İnternet bağlantısı ve kullanımı ülkemizde ODTÜ ve TÜBİTAK'ın ortak projesi ile 64 kbps hızında 1993'te sağlanmıştır (Yurdakul ve Çağlayan, 1997: 34).

1.1.2. İnternetle İlgili Temel Kavramlar

1.1.2.1. Elektronik Posta

Elektronik posta yahut günümüzde dilimize de yerleşmiş olan şekliyle e-mail, internete bağlı çok sayıdaki kullanıcının birbirleriyle haberleşmek için kullandıkları elektronik mesaj iletim sistemidir. Hâlihazırda internet hizmetleri içerisinde en fazla kullanılan hizmet türüdür (Kırçova ve Öztürk, 2000: 9).

Bu sistemden faydalanabilmek için kullanıcıların bir e-posta adresine ihtiyaçları bulunmakta olup bu adresler kullanıcılara erişim sağladıkları servis sağlayıcı vasıtasıyla sağlanabileceği gibi internet üzerinde bulunan çok sayıdaki e-posta sistemlerinde de ücretsiz bir şekilde temin edilebilir. E-postanın dijital ortamda işlev görmesinin bir sonucu olarak bu postaların içine yalnızca bir yazılı metnin değil bunun yanı sıra resim, grafik, ses ve görüntüler gibi oldukça farklı multimedya dosyalarının da eklenebilmesi mümkündür (Sınar, 2001:34).

İnternet ve diğer ağlar üzerinde kullanılan, aynı işleve sahip olan birbirinden farklı çok sayıda e-posta hizmeti söz konusu olup bunlardan bazıları STMP (Simple Mail Transfer Protocol, TCIP/IP) IBM PROFS (Professional Office System), SNADS (SNA Distributed Systems) ve VaxMail'dir (Kırçova ve Öztürk, 2000: 10).

1.1.2.2. IP Adresi (Internet Protocol Adress)

İnternete doğrudan bağlı olan her bilgisayarı tanımlayan bir IP numarası bulunmakta olup bu numara aynı zamanda IP adresi olarak da tanımlanabilmektedir ve birbirinden ayrılmış 4 rakam kümesinden oluşur (örneğin; 193.140.1.1. gibi). Bu rakam kümesi internetin hiyerarşik yapısını tanımlamaktadır. Bu rakamlardan birincisi "domain" basamağıdır. Her rakam daha alt basamaklara inerek internete doğrudan bağlı bilgisayarları yahut host'u tanımlar. Bu tek bir bilgisayar yahut kullanıcı anlamına gelmez. Host, bir firmanın çok sayıdaki terminalinin yada ticari bir internet servis sağlayıcı firmanın, çok sayıda müşterisini buldukları işyeri, ev ve benzeri yerlerden internete ulaştıran server (sunucu) olarak adlandırılan büyük bilgisayarların geçici olarak belirledikleri ortaklaşa kullanılan bir IP adresi de olabilir (Kırçova ve Öztürk, 2000: 6).

1.1.2.3. Alan Adı (Domain Name)

İnternet bağlantılarında rakamlar bazen sorun yaratmaktadır. Bu nedenle aynı basamakları, sözcükleri gösteren ve sözcükler bilgisayara girildiği zaman doğru adresi bulan işlemlerin yapılmasını sağlayan alan "Alan Adı Sistemi = Domain Name System" olarak adlandırılan yazılımın geliştirilmesi internet erişiminin daha kolay hale gelmesini sağlamıştır. Örneğin 194.101.126.3 gibi çok basamaklı ve birbirinden farklı rakamlardan ziyade "www.istanbul.edu.tr" yazılarak istenilen sayfalara ulaşılabilir. Alan Adı Sistemi'ne göre bir alan adı noktalarla ayrılan 4 temel bölümden oluşmakta olup soldan sağa doğru ilk bölüm kullanılan TCP/IP alt protokolünü gösterir. İkinci kısım ilgili bilgisayarın adıdır. Daha sonraki bölüm ise bilgisayarların bağlı olduğu kurumun hangi türden bir kurum olduğunu gösterir (örneğin "com" ticari kuruluşları gösterirken "edu" eğitim kuruluşları/üniversiteleri ifade eder). En sonda yer alan kısaltma ise bilgisayarın bulunduğu ülkeyi göstermektedir (tr =Türkiye, uk = İngiltere gibi) (Kırçova ve Öztürk, 2000: 6-9).

1.1.2.4. İnternet Servis Sağlayıcıları

İnternet sistemi içerisinde birinci derece önem arz eden aktör ve dinamik kimlikteki hukuk sujesi internet servis sağlayıcısı (ISS) işletmeleri olup bunlar bireylerin (özel kişilerin ve özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişilerinin) internete bağlanmalarını, internet üzerinden iletişim kurmalarını, kısaca internetin sunmuş olduğu imkânları kullanmalarını sağlayan aracı unsurdur (Superonline Workshop, 2000: 18).

Servis sağlayıcılar bilgiyi server adı verilen sunucularında belli bir süre saklar ve bunlara ağ yoluyla ulaşılmasını sağlarlar. Bu kriterden hareket eden Federal Almanya Kanun Koyucusu 13.06.1997 tarihli Teleservisler Yasası (Teledienstengesetz-TDG)'nın 5. paragrafında başkalarının hazırladığı içeriği hizmete sunan servis sağlayıcılarının bu içeriğin niteliğini bildikleri ve teknik olarak buna ulaşılması imkanına sahip olmaları halinde sorumlu olacaklarını bildirmiştir (İçel, 1998: 413).

1.1.2.5. İnternet Erişim Sağlayıcıları

Erişim sağlayıcılar, kullanıcıların internet ağına erişmelerini sağlayan, diğer bir ifadeyle başkalarına ait olan içeriklere ulaşılmasına aracılık yapan internet süjesidir. Erişim sağlayıcılar doğrudan internet bağlantısına sahiptir. Fakat başkalarına ait olan bilgileri kendi sunucularında depolayarak bu bilgileri internet üzerinden erişilebilir hale getirme durumu söz konusu değildir (Sınar, 2001: 42). Bilgiler erişim sağlayıcıların bilgisayarında saniyenin kesirlerinde iletişir, saklanmaz ve suç teşkil eden içerikleri teknik açıdan önleme imkanları yoktur (İçel, 1998: 413).

İnternet erişim sağlayıcılar yalnızca internete bağlanma imkanını sağlayan ve başkalarına ait içeriklere ulaşılmasında aracılık eden şirketler olup bu nedenle de suç teşkil eden içerikten sorumlu değildirler (Demetriou and Silke, 2003: 222).

1.1.2.6. İçerik sağlayıcılar

İçerik sağlayıcılar, fonksiyonların çeşitli yöntemler ile yürütmektedirler ve her değişik davranışa göre de farklı isim ve statü almış olurlar. Şüphesiz bu şekildeki değişiklikler aynı zamanda sorumluluklarını da belirlemektedir. Aslında içerik sağlayıcılar, belli bir bilgiyi internet ortamına aktarmaktadır. Bu bağlamda internet ortamında erişilebilen sunucular da içerik sağlayıcı konumundadırlar (Superonline Workshop, 2000: 21).

1.1.2.7. Server

Server, belli kapasiteye sahip olan ve diğer bilgisayarlara hizmet sağlayan bir bilgisayar yahut bir programdır. Bunun yanı sıra dijital bilgilerin depolandığı bir manyetik ortamdır. Server, başka bilgisayarlara ve manyetik ortama hizmet sağlama fonksiyonuna sahiptir (Superonline Workshop, 2000: 20).

1.1.2.8. Host

Host, bilgilerin saklandığı internete bağlı olan bilgisayardır. Bünyesinde belli dijital bilgileri depolayan ISS şirketleri de yaptıkları hosting işlemi nedeniyle host olarak anılmaktadır. ISS'nın, bir abonesine ait web sayfasını kendi bilgisayarında saklaması ve bu sayfaya internetten girilmesine imkan vermesi hosting olarak adlandırılır (Superonline Workshop, 2000: 21).

1.1.3. İnternetin Altyapısı ve Yönetimi

İnternet üzerindeki veri iletişimi omurga (backbone) adı verilen ana iletişim hatları üzerinden sağlanmaktadır. Diğer veri iletişim hatları ise tıpkı bir ağacın dalları gibi bu ana hattan ayrılarak verileri çeşitli merkezlere iletirler (Erkan ve Songör, 1999: 45). İnternet üzerindeki ilk omurga ABD'de ARPANET tarafından kurulmuş olup bu omurga önceleri Ulusal Bilim Kurumu (National Science Foundation = NSF) tarafından işletilmekteyken internetin oldukça hızlı bir şekilde yaygınlaşması ve teknolojinin de belirli bir seviye ulaşmasına paralel olarak 1993 yılı Mayıs ayından itibaren tamamen özel sektöre devredilmiştir. Bugün için internet omurgası işletme yetkisi bu konuda belirlenen kurallara uyararak yatırım yapan herhangi bir özel sektör kuruluşu tarafından kullanılabilir (İçel, 1998: 410). ABD'de kurulan omurgalar 11 Ağ Erişim Noktası (Network Access Point = NAP) vasıtasıyla birbirine bağlanmış ve böylelikle bir omurgadaki veri trafiğinin diğer bir omurgaya iletilebilmesi mümkün olmuştur.

İnternet üzerindeki veri iletişimini yerine getirmek için çok sayıda ülkede internet altyapısıyla ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Fakat burada önemli olan husus, ülkelerin internet altyapısı üzerine yaptıkları çalışmaların, ulusal enformasyon altyapısı kapsamında değerlendirilerek eylem planlarının da buna göre oluşturulmasıdır (İçel, 1998: 410).

İnternete bir hukukçu mantığı ile yaklaşılacak olursa ilk akla gelen sorulardan birisi "bu iletişim ağında yetki ve sorumluluk kime aittir?" sorusudur. Diğer bir ifadeyle internetin sahibi kimdir, bu muazzam iletişim aracı kim tarafından yönetilmekte ve denetim altında tutulmaktadır (Güran ve ark., 2000: 13).

Yukarıdaki sorulara verilecek olan cevaplar oldukça basittir. Zira teknik açıdan olduğu gibi yönetim yapısı açısından da internetin bir sahibi bulunmamaktadır. Yani internet belirli bir kişi yahut kuruluşun mülkiyetinde olan bir kavram değildir. Bu sebeplerden ötürü de internete girmek ve internetin sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanabilmek için istisnai uygulamalar hariç herhangi bir yasal başvuru, onay yahut izin gibi durumlar söz konusu değildir (İnan, 1999: 86). Bu bağlamda internetin sahibi, internet kullanıcılarının tamamıdır ve interneti internetle ilgili olan herkes birlikte yönetir. Bu durumun iki önemli avantajı söz konusu olup bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (İnan, 1999: 32):

1. İnternetin işlerliğinin ekonomik olarak tek bir kuruluşa bağlı olmaması büyüme ve güncel tutma giderlerinin tek bir kuruluşa toplanmaktan ziyade çok sayıda kuruluşa yayılması internetin gelişmesini ve yaygınlaşmasını hızlandırmaktadır.

2. İnternete bağlanan kuruluşların, mevcut ağ yapısında herhangi bir köklü değişiklik yapmadan yahut internetle olan ilişkilerinden herhangi bir yönetsel kontrolden vazgeçmeden internete bağlanabilmektedirler

İnternetin merkezi bir yönetime sahip olmamasının getirmiş olduğu avantajların yanı sıra internet kullanımında ortaya çıkabilecek suiistimalleri, ihlalleri, usulsüzlükleri ve kural dışı davranışları denetleyen ve bu şekildeki davranışlara yaptırım uygulayan merkezi bir otoritenin bulunmaması gibi dezavantajları da söz konusudur (Güran ve ark., 2000: 14). Gerçekten de internet üzerinde etkin bir yönetim ve denetim mekanizması bulunmamaktadır. Bu bağlamda yaşanan olumsuzlukları asgari düzeye indirmek yahut internetin tamamıyla hukuksuz bir alan olmasının önüne geçmek bizzat internet kullanıcıları tarafından tam olarak demokratik ve kendi kendini düzenleyen ve denetleyen bir "netquette" sistemi oluşturulmuştur. İnternet kullanımını kontrol eden ve yöneten kurallar toplamı (Wall, 1998: 84) olarak tanımlanan bu sistem, bireylerin kendi aralarında organize olarak ortak çıkarlarını korumak ve bu amaçla önemli ortak girişimlerde bulunmak hususunda ne kadar başarılı olabileceklerini ortaya koyan güzel bir örnektir (Güran ve ark., 2000: 14). Bununla birlikte internete ilişkin olarak merkezi olma eğilimi gösteren bazı yönetim fonksiyonları söz konusudur. Örneğin IP (Internet Protocol)

adreslerinin ve internet üzerinde kullanılan protokollerin belirlenmesi görevi "Government Systems Inc. (GSI)" ve "Internet Activities Board (IAB)" isimli yönetim organizasyonlarınca gerçekleştirilmektedir. Bunlarda GSI, IP adreslerini ve bu adreslerle ilgili servisleri sunarken IAB ise organizasyonu, iletişim protokolleriyle ilgili işlevlerini yerine getirmektedir (İnan, 1999: 33).

1.1.4. Dünyada ve Türkiye'de İnternet Kullanımı

Konuyla ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen veriler incelendiğinde 2000, yılında dünya genelinde yaklaşık 360 milyon dolayında internet kullanıcısının bulunduğu görülmekte olup 2014 yılı itibariyle ise dünya genelinde internet kullanıcı sayısı 7 milyarı geçmiş durumdadır (internetworldstats, 2014).

2013 yılında ülkemizde internet kullanma oranı %48.9 iken hane halkı bilişim teknolojiler kullanım araştırmasına göre 2014 yılında bu oran %53.8'e ulaşmıştır. İnternet kullanma oranınının 16-24 yaş arasında daha yüksek olduğu bildirilmektedir. Bütün yaş gruplarında erkelerde internet kullanım oranınının daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Düzenli internet kullanıcısı oranı 2013'te %39.5 iken bu oranın 2014'te %44.9'a çıktığı görülmektedir. 2014 yılında ev ya da iş haricinde internete bağlanabilmek için cep telefonu ya da akıllı telefon kullanma oranı %58, taşınabilir bilgisayar kullanma oranı %28.5'tir. 2013 yılında ise bu oranlar sırasıyla %41.1 ve %17.1 olarak bildirilmiştir (TÜİK, 2014).

1.2. İNTERNET BAĞIMLILIĞI

Bilimsel açıdan 1995'lerde incelenmeye başlanan internet bağımlılığı temel olarak internet başında gereğinden çok daha fazla zaman harcama manasına gelmektedir (Simkova and Cincera, 2004). Young'a (1996) göre internet bağımlılığı genel olarak kişinin yoğun internet kullanma isteğine karşı koyamaması, internete bağlı olmadan geçirilen vaktin önemini kaybetmesi, internete bağlı olunmadığında aşırı gergin ve saldırgan davranışlar sergilemesi ve bireyin yaşamının iş, sosyal ve ailevi açıdan zarar görmesidir.

Genel olarak bağımlılık kavramı geleneksel manada esrar, eroin, kokain ve alkol gibi madde kullanımı kapsamakta olup kimyasal olmayan maddelerin bağımlılık yaratıp yaratmadığını tespit etmenin yolu alkol-madde bağımlılığı için belirlenmiş olan klinik kriterler ile karşılaştırılmasıdır. Gözlemlere dayalı olarak oluşturulan internet bağımlılığı tanı kriterleri genellikle madde bağımlılığı ile benzer özellikler taşımaktadır (Young, 1996).

Bağımlılık üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde kavramın bilhassa psikolojik ve fiziksel açıdan iki şekilde incelendiği görülmektedir (Uzbay, 1996).

Fiziksel Bağımlılık

Vücudun maddeye karşı yeni bir denge oluşturduğu ve maddenin alınmaması halinde yoksunluk belirtilerinin ortaya çıktığı fizyolojik durumu ifade etmekte olup genellikle bu duruma psikolojik belirtiler eşlik etmektedir.

Psikolojik Bağımlılık

Maddeyi almayı sürdürme arayışıyla kendini gösteren bağımlılık olup tütün, morfin ve kokain gibi maddeler güçlü psikolojik bağımlılığa yol açan maddeler arasında yer almaktadır (Uzbay, 1996).

Bağımlılığın fiziksel ve psikolojik boyutunun yanı sıra konuyla ilgili yapılan çalışmalarda geçen bir diğer bağımlılık da teknolojik bağımlılıktır.

Teknolojik Bağımlılık

Teknolojik bağımlılık insan ile makine etkileşimini kapsayan ve kimyasal olmayan bağımlılığı ifade etmekte olup bu tür bağımlılıklar pasif (ör. Televizyon) veya aktif (Ör. Bilgisayar oyunları) şeklinde olabilir (Griffiths, 1995).

İnternet bağımlılığı üzerine yapılan epidemiyolojik araştırmalarda internet bağımlılarının yarısında başka bir psikiyatrik bozukluk olduğu bildirilmiş olup en sık karşılaşılan bozukluklar madde kullanımı (%38), duygudurum bozukluğu (%33), anksiyete (%10), psikotik bozukluk (%14), depresyon ve distimidir (%25). Bu bireylerin %38'inin en az başka bir bağımlılığının daha olduğu ve bunlar arasında en

sık kompulsif alış-verişin, kumar oynamanın, piromaninin ve kompulsif seks bağımlılığının olduğu bildirilmiştir. Aynı zamanda bu kişilerinin bazılarının borderline, narsistik ve antisosyal kişilik bozukluğu kriterlerine de sahip oldukları ve bilhassa önceden çeşitli dürtü kontrol bozukluğu veya madde bağımlılığı sorununa sahip olanların interneti daha yoğun ve patolojik seviyede kullanmaya meyilli oldukları belirtilmiştir (Odabaşoğlu ve ark., 2007).

1.2.1. İnternet Bağımlılığının Gelişimi

İnternet bağımlılığı ilk kez 1995'te psikiyatrist Ivan Goldberg'in DSM-IV'ün kompleksliğini ve katılığını göstermek için burada yer alan bazı bağımlılık kriterlerini "internet bağımlılığı bozukluğu" şeklinde uyarlayıp meslektaşlarına bildirmesiyle ortaya çıkmıştır. Goldberg bunu ilk önce şaka amaçlı yapsa da meslektaşlarına göndermiş olduğu elektronik postalardan gelen dönütlerin bu bağımlılığa uygun belirtiler gösterdiklerini ve meslektaşlarının da Goldberg'den bu konuyla ilgili yardım beklediklerini öğrenmesiyle İnternet Bağımlılık Destek Grubu'nu kurarak internet bağımlılığıyla ilgili çalışmalarına başlamıştır (Ekici, 2002: 228).

Goldberg ve Young yapmış oldukları ilk çalışmalarda "internet bağımlılığı" kavramını kullanmış olsalar da daha sonraki dönemlerde yapmış oldukları çalışmalarda "patolojik internet kullanımı" kavramını kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu kavramı kullanmalarının nedeni ise patolojik internet kullanımı kavramının internet bağımlılığı kavramına göre daha klinik bir kavram oluşudur. Bunun yanı sıra "problemlili internet kullanımı" kavramı da internet bağımlılığı kavramının yerine başka araştırmacılar tarafından kullanılan bir diğer kavramdır (Günüç, 2009: 18). Bu kavramların yanı sıra "aşırı internet kullanımı", "kompulsif internet kullanımı", "düzenlenmemiş internet kullanımı", "internet veya net deliliği", "internet bağımlılığı davranışı", "yanlış internet kullanımı", "spesifik ve genelleştirilmiş patolojik internet kullanımı", "uyumsuz internet kullanımı", "internet kötü kullanımı" gibi kavramların da araştırmacılar tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Üçkardeş (2010) internet bağımlılığının henüz daha yeni tanımlanmış bir problem olduğunu, genellikle de klinisyenler tarafından gözden kaçırılan bir sorun

olduğunu ifade etmiştir. İnternet bağımlılığından ötürü sorun yaşayanların son dönemlerde psikiyatri kliniklerine oldukça yoğun bir şekilde başvurduğunu ifade eden Üçkardeş'e göre internet bağımlılığı, insan-makine etkileşimi içerisinde dünyayı saran küresel bir sorundur.

İnternet bağımlılığı daha önce de ifade edildiği gibi genel olarak kişi tarafından aşırı kullanma isteğine karşı konulamaması, internete bağlı olmadan geçirilen zamanının önemini kaybetmesi, internete bağlı olunmadığında gereğinden çok gergin ve saldırgan davranışlar sergilemesi ve kişinin yaşamının iş, sosyal ve aile açısından tahrip olmasıdır (Toraman, 2013: 5).

İnternette geçirilen süre internet bağımlılığı için en önemli kriterlerin başında yer almakla beraber internetin kullanılma amacı da bağımlılık bakımından önem arz eden kriterler arasında yer almaktadır. İnternetin çevrimiçi sosyal etkileşim amacıyla kullanılması durumunda bağımlılığın etkisi de artış kaydetmektedir. Bağımlı olan ve olmayanların internet kullanımlarını araştırmak amacıyla yapılan bir çalışmada bağımlı olmayanların zamanlarının büyük bir bölümünü elektronik postalarını (e-mail) kontrol ederek ya da web sayfalarında gezinerek harcadıkları, buna karşın bağımlıların ise internetteki zamanlarının büyük bölümünü kişilerarası iletişim uygulamalarında geçirdikleri belirlenmiştir (Siyez ve Baş, 2013: 53).

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında internet bağımlılığını kolaylaştıran nesnelere aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- **Çevrimiçi Seks (Pornografi):** İnternet bağımlılık nesnelere en kolay ulaşılabilen ve en sık kullanılan nesnesi olarak bilinmektedir (Sevindik, 2011: 15).
- **Çevrimiçi Oyunlar:** Çevrimiçi oyunların herkese açık olması, bu tür sitelere kolay bir şekilde üye olunabilmesi, üyeliğin ücretsiz olması gibi durumlar internet bağımlılığı riskini artıran faktörler arasında yer almaktadır (Gönül, 2002: 107).
- **Çevrimiçi Kumar:** Kişinin istediği kişiyle her tür kumarı internet üzerinde oynayabilmesine imkan tanıyan siteler oldukça yaygındır. Bu kumar türünün bazı ülkelerde teşvik edildiği, bazılarında ise

yasaklandığı görülmekle beraber kişinin internette kredi kartı kullanarak farklı ülkelerin kumar sitelerinden bu eylemlerine devam edebildiği görülmektedir (Gönül, 2002: 107).

- **Çevrimiçi Borsa:** İnsanların internet sayesinde borsa hakkında saatlerce araştırma yaparak farklı kişiler ile fikir alış-verişinde buldukları ve bu bağlamda da oldukça sık bir şekilde borsa alıverişi yaptıkları görülmekte olup bu da internet bağımlılığı riskini artıran faktörler arasında yer almaktadır (Gönül, 2002: 107).
- **Çevrimiçi Alışveriş:** Son dönemlerde son derece yaygın hale gelen ve bilhassa ticari şehirlerin daha az yoğunlukta olduğu bölgelerde görülen bu bağımlılıkta insanlar internet üzerinde satın alma işlemleri yapabildikleri gibi aynı zamanda satış da yapabilmektedirler (Gönül, 2002: 107).
- **Çevrimiçi Sohbet:** Genellikle içine kapanık ve özgüven eksikliği bulunanların tercih ettiği sanal sohbetlerde insanlar kendilerini diğer insanlara beğendirme ve kabullendirme çabası sergilemekte olup bunun neticesinde de yapmış oldukları bu aktivite yaşam tarzı haline gelip kalıcı olabilmektedir (Doruk, 2007: 17-18).

1.2.2. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

İnternet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde internet bağımlılığını tanımlayan pek çok tanı kriteri olduğu görülmekte olup bunlardan en fazla kabul görenleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.2.2.1. Young Tanı Kriterleri

İnternet bağımlılığıyla ilgili kriterleri ilk belirleyenler arasında yer alan Young (1996), internet bağımlılığına yol açan faktörleri 4 başlık altında toplamış

olup bunlar; "yeni bir kimlik oluşturma çabası", "yaşamsal koşullar", "cinsel yapılar", "sosyal yapılar" şeklindedir.

Young'ın (1996) belirlemiş olduğu internet bağımlılığı tanı kriterleri aşağıdaki gibidir:

- İnternetle ilgili aşırı zihinsel uğraş (devamlı olarak interneti düşünme, internetteki aktiviteleri hayal etme, internette yapılması planlanan etkinlikleri düşünme, vb.,).
- Doyuma ulaşmak için her geçen gün daha fazla oranda internet kullanma gereksinimi
- İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma veya bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması
- İnternet kullanımını azaltılması veya tamamen kesilmesi halinde çökkünlük, huzursuzluk, sinir ya da kızgınlık hissinin ortaya çıkması
- Başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette vakit geçirme
- Aşırı internet kullanımından ötürü iş, aile, okul ve arkadaş çevresinde problemler yaşama, eğitim ya da kariyerle ilgili fırsatları riske atma veya kaybetme
- Aile fertlerine, terapisteye ya da başkalarına internette kalma süresiyle ilgili yalan söyleme
- İnterneti sorunlardan kaçmak ya da çaresizlik, suçluluk, depresyon gibi negatif duygulardan uzaklaşmak için kullanma

Young (2000) internet bağımlılığını tanımlarken çeşitli davranış ve dürtü kontrol bozuklukları perspektifinde özelleştirerek 5 kategoriye ayırmış olup bunlar aşağıdaki gibidir (Akt. Biçer, 2014: 22):

1. Siber cinsel bağımlılık
2. Siber ilişkisel bağımlılık

3. İnternet zorunluluđu
4. Daha fazla bilgi yükleme
5. Bilgisayar bağımlılığı

1.2.2.2. Goldberg Kriterleri

İnternet bağımlılığı kavramını ilk ortaya atan kişi Goldberg'tir. Goldberg, Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından yayımlanan DSM şeklinde kısaltılan "Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı"nın kompleksliğini ve katılığını göstermek için "internet bağımlılığı bozukluğu" şeklinde yeni bir kavram geliştirmiş ve DSM-IV'te yer alan madde bağımlılığı kriterlerini internet için uyarlayarak bu bozukluk için uyarlamış olduğu kriterleri de web sitesinde yayınlamıştır (Çakır ve ark., 2013: 5).

Goldberg'e göre bir kişiye internet bağımlısı tanısı konulabilmesi için 12 aylık bir dönem içerisinde herhangi bir zamanda ortaya çıkan belirtilen 3'ü ya da daha fazlası ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir bozulmaya veya sıkıntıya sebebiyet verecek uygunsuz bir internet kullanımının olması gerekir. Goldberg'in internet bağımlılığı tanı kriterleri aşağıdaki gibidir (Çetinkaya, 2013: 9):

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi

- a. İstenilen keyfin alınabilmesi için internet kullanım süresinde bariz bir şekilde artış
- b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımıyla alınan keyifte azalma

2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2'sinin günler içerisinde ortaya çıkması (1 ay içerisinde de ortaya çıkabilir) ve insanların bunlardan ötürü iş hayatında, sosyal hayatında ve önemli işlevsel alanlarında problem yaşamaları

- a. Psikomotor ajitasyon

- b. Bunaltı
 - c. İnternette neler olduğuna ilişkin takıntılı düşünceler
 - d. İnternetle ilgili fantezi ve hayal kurma
 - e. İsteyerek veya istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma
 - f. Belirtilen bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internet ya da benzeri servislere bağlanma
3. İnternet kullanımını genellikle planlandığından daha uzun sürmektedir
 4. İnternet kullanımını bırakmak ya da denetim altına almak için sürekli bir istek ya da boşa çıkan çabalar söz konusudur
 5. İnternetle ilgili faaliyetlere çok uzun süreler ayrılır
 6. İnternet kullanımını için önemli toplumsal, mesleki faaliyetleri ya da boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır ya da azaltılır.
 7. Uykusuzluk, evlilik sorunları, işle ilgili sorunlar gibi neden olduğu sorunlara karşın internet kullanımı yoğun bir şekilde devam eder.

1.2.2.3. Griffiths Kriterleri

Griffiths'e (1999) göre davranış tabanlı bağımlılıkların tanı kriterleri aşağıdaki gibidir (Akt. Günüç, 2009: 21-22):

Dikkat çekme: Belirli bir eylemin bireyin hayatında en önemli şey haline geldiğinde ortaya çıkan bir durum olup bu durum insanın duygularına, düşüncelerine ve davranışlarına hakim olur.

Ruh Hali Değişimi: Ruh hali değişim, belirli bir eylemle uğraşma neticesinde insanın belirttiği öznel deneyimleri ile ilgili olup bir baş etme stratejisi olarak de nitelendirilebilir.

Tolerans: Öncekilere benzer etkinin ortaya çıkması için belirli bir faaliyetin miktarının artırılmasını ifade eder.

Yoksunluk: Bunlar, belirli bir faaliyet devam etmediğinde veya ani bir şekilde kesildiğinde gelişen olumsuz duygular veya fiziksel etkilerdir.

Çatışma: Bağımlı insanlarla çevresindekiler arasındaki iş, sosyal yaşam ve ilgilerle alakalı çatışmaları veya bireyin kendi iç çatışmalarını içerir.

Nüks Etme: Belirli bir eylemin daha önceki örüntüleri ile tekrar oluşması eğilimi olup uzun yıllar devam eden kaçınma veya kontrolden son bağımlılığın yeniden en üst seviyesine ulaşmasıdır.

1.2.3. İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı, Eş Tanısı ve Psikopatolojisi

İnternet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde internet bağımlılığının oldukça hızlı bir şekilde yaygın hale geldiği görülmektedir. Tam kriterlerinin belirlenmesinden sonra yapılan çalışmaların büyük kısmında toplumdaki internet bağımlılığının %6-14 arasında olduğu bildirilmektedir (Arısoy, 2009).

Yoo ve ark. (2004) Kore'de 535 ilköğretim öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmada çocukların %0.9'unun internet bağımlısı, %14'ünün ise olası internet bağımlısı olduğunu tespit etmişlerdir.

Heino ve ark. (2004) 12-18 yaş arasındaki 7292 kişi üzerinde yapmış oldukları çalışmada erkeklerde internet bağımlılık oranının %1.7, kızlarda ise %1.4 olduğunu tespit etmişlerdir.

Johansson ve Göttestam (2004) Norveç'te internet bağımlılığı yaygınlığı üzerine 3237 kişiyle yapmış oldukları çalışma neticesinde erkeklerde internet bağımlılığı oranını %2.42, kızlarda ise %1.51 olarak tespit etmiştir.

Konuyla ilgili olarak ABD'de 2513 erişkin ile telefon anketi kullanılarak gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada problemlili internet kullanım yaygınlığının %0.7 olduğu tespit edilmiştir (Aboujaoude et al., 2006).

Kore'de 1573 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırma neticesinde katılımcılardan %38'inde olası internet bağımlılığı, %1.6'sında ise internet bağımlılığı olduğu saptanmıştır (Kim et al., 2006).

Bayraktar ve Gün (2007) Kuzey Kıbrıs'ta 686 ergen ile yapmış oldukları çalışma neticesinde interneti kullanan öğrencilerden %1.1'inin patolojik internet kullanıcısı olduğunu tespit etmişlerdir.

Tahiroğlu (2009) Türkiye'de 3975 lisans öğrenci üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerden %7.6'sının haftalık 12 saatten daha uzun süre internet kullandığını tespit etmiştir.

Canan (2010) 1034 üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışma neticesinde internet bağımlılığı oranının %9.7 olduğunu bildirmiştir.

İnternet bağımlılığı kendi başına ayrı bir bozukluk veya başka bir bozukluğa ikincil bir davranış problemi olarak görülebilmektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde internet bağımlılarının %50'den fazlasında başka bir psikiyatrik bozukluk olduğu görülmektedir. En yaygın görülen bozukluklar sırasıyla madde kullanımı, duygudurum bozukluğu, anksiyete, psikotik bozukluk, depresyon ya da distimidir. İnternet bağımlılarının büyük bölümünde kompulsif alışveriş gibi başka bir bağımlılık türü de söz konusudur. İnternet bağımlılığının bazı kişilik bozukluklarıyla da ilişkili olduğu, bilhassa genç yaş grubunda dikkat eksikliği ve hiperaktivite, sosyal fobiyle ilişkili olduğu bildirilmiştir (Gönül, 2002).

İnternet bağımlılığıyla psikopatoloji arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan bir araştırmada Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) kullanılmıştır. İnternet kullanıcısı olan grubun ölçekteki somatizasyon, obsesif kompulsif, kişilerarası duyarlılık, kaygı, depresyon, düşmanlık, paranoid düşünce, fobik kaygı, psikotizm olan 9 adet psikiyatrik belirti ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen verilerin analizi neticesinde testin ölçtüğü 9 boyutun skorları internet bağımlısı grupta en yüksek, internet bağımlısı olmayan grupta ise en düşük bulunmuştur. İnternet bağımlısı olan grubun 9 psikiyatrik belirti arasında psikotizm boyutunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Buna karşın yapılan çalışmada internet bağımlılığının şiddetiyle psikiyatrik derece arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. İnternet bağımlılığı büyük oranda psikiyatrik semptomlarla ilişkilidir. Depresyon, yalnızlık sorunları internet bağımlısı olan grupta daha yüksek bulunmuştur (Koç, 2011).

1.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE ERGENLER

Daha önce de ifade edildiği gibi internet kullanıcılarının sayısı dünya genelinde hızlı bir şekilde artış göstermekte olup internet kullananların demografik yapısı da değişmektedir. İnternet üzerindeki uygulamalar kullanıcılara kimliklerini gizleyebilme imkanı sunmakta olup bu nedenle de kendine güveni az olan, sosyal ortamlarda kendilerini çok fazla gösteremeyenler internet sayesinde kendilerine yeni kimlikler oluşturabilmektedirler ki bu şekilde internet insanlara bir nevi gerçeklerden kaçabilme imkanı sunmaktadır (Kurtaran, 2010: 23).

Gençlerin toplumsal bir kavram olarak interneti yaratıcı, kritik ve akılcı düşünme becerilerini kazanabilme açısından kullanmaları onlar açısından çok daha yararlı olacaktır. Aynı zamanda gençlerin internette faydalı bilgilere ulaşma yöntemlerini belirlemeleri ve internetin pozitif ve negatif yönlerinin farkında olmaları gerekir (Gökçearslan ve Günbatır, 2012: 15). Günümüz dünyasında gençlerin yaşadıkları gerçek yaşamdan ayrı bir siber dünyaya sahip oldukları görülmekte olup ailelerin ise çocuklarının iyiliği için bu dünyayı tanımaya çalışması gerekir (Yıldırım, 2014: 58).

Günümüz gençliği, iş dünyası ve bu alanda iş yapan kesimlerin haricinde teknolojiyi en yaygın olarak kullanan kesimdir. Bu konuda verilere dökülmüş bir ölçüm sistemi bulunmasa da internet kullanım tarzlarını en kolay kavrayan, onunla vakit geçiren, eğlenen ve ona zamanını en fazla harcayan kesim olarak gençler gösterilebilir (İnan, 2010: 4).

Günümüz internet çağında ergenlerin de internet ile büyüdüğü gerçeğini göz ardı edemeyiz. Bu sebepten ötürü de ergenlerin tüm diğer gelişim dönemlerden daha fazla internet ile tanışık olmaları da beklenen bir durumdur (Bayraktar, 2013: 75).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre 12-18 yaş arasındaki dönem bireyin kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşadığı kritik dönemlerden birisidir. Bu dönemde ergen kendi kimliğini sorgulamaya başlamakta olup bu dönemde aynı zamanda akran grupları aileden çok daha fazla öne çıkmakta, bu duruma bağlı olarak da anti-sosyal davranışlar gelişebilmektedir (Şendağ ve Odabaşı, 2007). Ergenlik döneminde akran kabulü ve sosyal onay öne çıkarken internet ergenlere elektronik posta, anlık mesajlaşma, günlük tutma ve sohbet odaları gibi iletişim uygulamalar ile

bu beklentileri karşılama imkanı tanımaktadır (Subrahmanyam et al., 2001). Ergenler internet üzerinde kurmuş oldukları iletişimlerde kolaylıkla onay ve kabul elde edebilmektedirler (Tsai and Lin, 2001). İnternet yoluyla iletişimden doyum almanın da internet bağımlılığı riskini artırdığı bildirilmektedir (Chou and Hsiao, 2000).

Heino ve ark.'a (2004) göre ergenler kişilik gelişiminin ve hızlı psikolojik gelişimin ortasında olmasına bağlı olarak madde veya aşırı internet kullanımı gibi bağımlılığa neden olan faktörlerin zararlı etkilerine daha açıktırlar. Kimlik kazanma sürecinde zorluk yaşayan ergenler interneti gerçek hayattaki sorumluluklardan ve gerçek kimliklerinden kaçmaya yardımcı bir alan olarak görebilmektedirler. Bazı çalışmalarda ergenlerin düşük benlik saygısı ve diğer uyum sorunları ile başa çıkma stratejisi olarak problemleri internet kullanım davranışı sergilediği tespit edilmiştir (Lin and Tsai, 2002).

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında interneti en fazla kullanan grup haline gelmesi kullanım sıklığına, kullanım amaçlarına, kimlik gelişiminin tamamlanmamasına ve psikolojik olgunluğa erişmemelerine bağlı olarak ergenlerin internet bağımlılığı açısından en riskli gruplardan birisi olduğu söylenebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

ANNE-BABA TUTUMLARI

Bu bölümde aile hayatı, çocuk yetiştirme konuları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

2.1. AİLE HAYATI

Aile üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde pek çok farklı aile tanımları karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Köknel'e (1997: 232) göre aile; evlilik ve kan bağına, karı-koca, anne-baba, çocuk ve kardeşler gibi ilişkilere dayalı, toplumun en küçük kurumu, birimi ve bir iletişim grubu örneğidir.

Aydınlı (2002: 75) aileyi; kişinin beslenme, bakım, sevgi, duygusal ve psikolojik gelişim, eğitim, kültürel değerleri edinme, sağlıklı zeka gelişimini devam ettirme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladığı ilk yer olarak tanımlamıştır.

Özgüven (2001: 1) aileyi; aynı çatı altında yaşamakta olan, elde ettikleri geliri paylaşan, evlilik ve kan bağı ile birbirlerine bağlı olan, çeşitli roller ile birbirleri üzerinde etkiye sahip olan bireylerden meydana gelen yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurum olarak tanımlamaktadır.

Özgüven (2009: 1) aileyi; bireylerin kompleks etkileşimlerinden oluşan açık bir sistem olarak tanımlamış olup sosyal bir sistem olarak tam bir ailenin en az üç kişiden meydana geldiğini, ailedeki her bireyin diğer aile bireylerine ilişkiler vasıtasıyla bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Kılıçaslan'a (2010: 1) göre aile, kan bağına dayalı anne, baba, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilere dayalı, toplumun en küçük sosyal birimidir.

Yukarıdaki tanımlardan da görüleceği üzere aile en küçük toplum birimi olarak ifade edilmekte bu bağlamda da toplumun özelliklerini taşımaktadır. Diğer bir ifadeyle toplumsal değer yargılarını, gelenek ve görenekleri, inançları, önyargıları yansıtan bir birimdir. Ailenin kendine has bir yapısı ve işleyişi söz konusu olup bu bağlamda toplum ile devamlı olarak karşılıklı bir alış-veriş yapan kurum olarak işlev görmektedir. Aile bireyin hayata ilk adımlarını attığı, ilk deneyimlerini elde ettiği ve daha sonraki dönemler için gereken adımları attığı yer olup bu bağlamda bireylerin kişiliklerinin temellerini aile atıldığı söylenebilir. Aile ortamında sağlanan öğrenme yaşantıları ve sunulan modellerin çocuklar üzerindeki pozitif sosyal davranış ve değer yargılarının gelişiminde önemli bir rol oynadığı aşıkardır (Ersin, 2010: 11).

En küçük toplumsal birim olarak nitelendirilen ailenin insan hayatındaki önemi son derece büyüktür. Aile insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri doğal ortamdır. Kişinin yaşamında doyuma ulaşması, fonksiyonları etkin olarak yerine getirmesi ve içerisinde bulunduğu topluma uygun bir birey olarak yetişmesi öncelikli olarak aile ortamında sağlanmaktadır (Nazlı, 2001: 16).

Yukarıda da ifade edildiği üzere çocuğun ilk sosyal deneyimleri aile ortamında kazanılmaktadır. Yavuzer'e (1996: 126) göre ailenin çocuk gelişimindeki en etkili katkıları aşağıdaki gibidir:

- Aile grup içerisinde dengeli bir birey olabilmesi noktasında çocuğa gereken güven duygusunu sağlar
- Çocuğun sosyal kabul görebilmesi adına aile gerekli ortamı tesis eder.
- Aile, çocuğun toplumsallaşmayı öğrenebilmesi noktasında kabul edilmiş uygun davranış tarzlarını içeren birer model oluşturur
- Sosyal olarak kabul edilmiş olan davranış şekillerinin gelişimi noktasında aile rehberlik vazifesi görür
- Çocuğun yaşam ortamına adapte olurken karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm sunar
- Uyum için gereken sözel, eylemsel ve toplumsal alışkanlıkların edinilmesine katkıda bulunur

- Çocuğun ilgi ve kabiliyetleri için en ideal olan arzuların gelişimine katkı sağlar.

Sağlıklı bir aile ortamında aile bireylerinin tamamı görev ve sorumluluklarını doğal olarak yerine getirmekte olup aralarında pozitif duygusal bağlar söz konusudur ve bireyler bağımsız olmalarına karşın birbirlerine büyük bir istek ve zevkle yardımda bulunurlar. Böylesi bir aile düzeninde anne-baba da dahil olmak üzere tüm aile bireyleri duygusal bilinçlenme açısından her daim gelişim içerisinde. Aile kendi bireylerini değerli görmekte olup aile üyeleri benlik değerlerini pozitif yönde geliştirir. Aile üyelerinin toplum ile olan ilişkisini dengelemekte olup ne toplumdans tamamen soyutlanır ne de tamamen toplum baskısına boyun eğer. Özetle sağlıklı aile insanların psikososyal açıdan olgunlaşmasını sağlayan temel sosyal bağlamın oluşturulduğu kurumdur (Cüceloğlu, 2000: 65).

2.2. ANNE-BABA TUTUMU

2.2.1. Tutum

Anne-baba tutumuna geçmeden önce tutum kavramını açıklamakta yarar olduğu kanaatindeyiz. Tutum, belirli bir kavramı ya da nesneyi belirli bir düzeyde pozitif ya da negatif olarak değerlendirmek suretiyle kişinin kendinde geliştirmiş olduğu duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli olarak oluşturan bir eğilim şeklinde tanımlanabilir (Ersin, 2010: 5).

Tutumlar son derece uzun süreli olup geçici olarak kişinin göstermiş olduğu çeşitli eğilimler o kişinin tutumunu ifade eder. Bir eğilimin tutum olarak nitelendirilebilmesi için kişinin o eğilimi oldukça uzun süreden beridir göstermesi gerekir (Cüceloğlu, 2004).

Tutum sadece bir düşünce veya duygu olmayıp tutum olarak tanımlanan eğilimin içinde kendini inanç olarak ifade eden bilişsel duygu ve heyecanları içine alan duygusal ve gözlenebilen faaliyeti kapsayan davranışsal öğelere sahip bir kavramdır. Tutumlar direkt olarak gözlenememekle birlikte bir kişinin yaptıklarından

anlayabiliriz. Gözlemlenememesine karşın kişilerin tutumları sevgilerini, nefretlerini ve davranışlarını ciddi manada etkilemektedir. Tutumlar esasen bir kişinin kazandığı kişilik özelliklerinin bir parçası olup kazanılmış olan diğer kişilik özellikleri gibi geleneksel ya da edimsel koşullanma yolu ile ya da modellerin gözlenmesi ve taklit edilmesi yoluyla öğrenilmiştir (Morgan, 2000).

2.2.2. Anne Baba Tutumları

Çocuğun sosyalleşmesi sürecinde anne baba tutumları, anne ve babaların rolünün anlaşılması ve bu rolün çocuğun psiko-sosyal gelişimindeki etkilerinin incelenmesi için ortaya atılmış olan bir kavramdır. Çocuk yetiştirmeye yönelik olarak inanç, davranış ve beklentileri şeklinde tanımlanan anne-baba tutumları bütün kültürlerde çocukların sosyalleşme sürecini açıklayan esas dinamik olarak nitelendirilmektedir (Kılıç, 2007: 42).

Anne-baba tutumu, anne ve babanın çocuklarına yönelik davranış şeklini ifade etmekte olup bu davranış şekli çocukların aile bireyleriyle ilişkilerini, aile dışı ortama dair bakış açılarını belirleyen en önemli hususlar arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra çocukların sevgi ve nefret gibi duygularının şekillenmesinde de son derece önemli bir etkiye sahiptir. Anne ve babalar tarafından çocuklara takınılan tutumdan onların gelecekte nasıl bir karaktere, kişilik yapısına sahip olabileceklerine dair tahminde bulunulabilir. Öncelikli olarak çocuklar üzerine bu kadar büyük etkilere sahip olan tutumların anne ve baba tarafından benimsenmesinde etkili olduğu kabul edilen unsurların bilinmesinde yarar vardır. Anne-baba tutumu üzerinde anne ve babanın eğitim seviyesi, yaşı, çocukların cinsiyeti, gelir düzeyi gibi çok sayıda faktör etkilidir (Toksöz, 2010: 14).

Anne ve babanın çocuk yetiştirmedeki tutumu çocuğun sosyal gelişimi üzerinde pozitif ya da negatif etkiye yol açabilen önemli hususlar arasında yer almaktadır. Anne-baba tarafından çocuğa gösterilen sevgi çocuğun temel güven duygusunu şekillenmesinde, pekişmesine ve bu durum neticesinde de çocuğun çevresindeki insanlara karşı olan tutumlarında pozitif etkilere sahiptir. Ailenin demokrat ve eşitlikçi, aşırı koruyucu ya da otoriter tutumlar sergilemesine bağlı olarak çocuk da farklı sosyal davranışlar benimser (Ersin, 2010).

Çocuk yetiştirme sürecinde anne ve babalar sergilemiş oldukları tutumlar ile onlara model olmakta ve dolayısıyla da onların davranışlarını tıpkı bir heykeltıraş gibi şekillendirmektedir (Sezer, 2007: 95). Öncelikli olarak anne ve babasıyla özdeşleşmek suretiyle kişiliğini belirleyen çocuklar anne-babalarının uygun tutumlar sergilemelerine bağlı olarak yüksek özgüvene ve benlik algısına, eşitlikçi, akademik ve sosyal yaşamında başarılı, topluma ve hayata karşı uyumlu ve özerkli gelişmiş kişiler olacaklardır (Yılmazer, 2007: 1).

Anne-baba tutumlarının en bariz iki özelliği "duygusal ilişki" boyutu ile "denetim" boyutudur. Anne ve babaların çocuklarıyla olan duygusal ilişki boyutu çocuğu merkeze alan, kabul edici tutumdan reddedici tutuma kadar uzanmakta olan geniş bir yelpaze içerisinde farklılaşmakta olup çocuğun eğitimindeki sağlıklı tutum ve davranışlarını içine alır. Denetim boyutu ise kısıtlatıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir çeşitlilik arz etmekte olup insanların mutlu bir yaşam sürebilmelerinin iyi ilişkiler kurabilmek için zorunlu olduğu düşüncesine dayalıdır (Özgüven, 2001: 209).

Anne-baba tutumlar 5 ana grup altında ele alınabilir (Yavuzer, 2005):

- Aşırı baskıcı ve otoriter tutum
- Aşırı hoşgörülü tutum (Çocuk merkezci aile yapısı)
- Dengesiz ve kararsız tutum
- Aşırı koruyucu tutum
- Güven verici ve hoşgörülü tutum

2.2.2.1. Aşırı Baskıcı Otoriter Tutum

Aşırı baskıcı ve otoriter tutum çocuğun kendine güven duygusu kazanmasına mani olan, onun kişiliğini hiçe sayan bir tutum tarzı olup bu tutum tarzında anne ve baba oldukça katı bir disiplin uygulamaktadır. Bu tarz tutumun sergilendiği ailelerde çocuk tüm kurallara uymaya zorlanır. Anne ve babadan birisi veya her ikisinin baskısı altındaki çocuk bu duruma bağlı olarak sessiz, nazik, dürüst, uslu ve dikkatli

bir kişilik yapısına sahip olmasına karşın aynı zamanda silik, küskün, çekingen, başkalarını etkisinde oldukça kolaylıkla kalabilen, aşırı hassas bir yapıya da sahip olabilmektedir. Zor kullanarak denetleme ve sevgiyi esirgeyerek denetleme olmak üzere 2 temel kavramın hakim olduğu bu tarz aile ortamlarında, denetlenen çocuklar hangi davranışın hangi tepkiyi alacağına dair bir düşünceye sahip değildirler. Bu nedenden ötürü de çocuğun kaygılı bir belirsizlik içerisinde aşırı isyankar ya da boyun eğici bir kişilik yapısına bürünmesi kuvvetle muhtemeldir. Suçlayıcı, cezalandırıcı ve devamlı olarak karşılan anne-babaların çocuklarının oldukça kolay ağlayan çocuklar olduğu görülmektedir. Baskıcı bir ortamda büyümekte olan çocuklarda çoğunlukla isyankar kişilik yapısı hakim olmakla beraber aynı zamanda aşağılık duygusu da gelişebilmektedir ki böylesi ortamlarda yetişen çocuklar çoğunlukla dıştan denetimli kişilik yapısına sahip olurlar. Çünkü böylesi ortamlarda çocuklar kendi içlerinden geldiği gibi değil olması gerektiği gibi davranmaya koşullanmaktadırlar (Yavuzer, 2005: 28).

Baskıcı ve otoriter tutum sergileyen anne-babalar çocuklarını sevseler de sevgilerini sadece çocuk kendi istedikleri şekilde davrandıklarında gösterirler. Diğer bir ifadeyle sevgi, istendik davranışların ortaya çıkıp gelişmesinde pekiştirici olarak kullanılmaktadır. İstendik davranışlar da genel olarak gelenek ve daha üst otoriteler tarafından belirlenmiş olan kural ve normlara uygun davranışları ifade eder. Anne-baba kendini toplumsal otorite olarak görmekte olup bu bağlamda da mutlak itaat beklemekte, aksi takdirde cezaya başvurmakta, tüm kararları kendileri almaktadırlar (Kuzgun, 1972).

Aşırı baskıcı ve otoriter tutum sergileyen ebeveynler büyük ölçüde statü yönelimli, yönergeci, değer ve itaate oldukça önem veren ebeveynlerdir (Çamurlu Keser, 2006: 23). Bu bağlamda da her daim çocuklarının yapmış oldukları davranışları kontrol etmeye çabalarlar. Otoriter ortamdaki çocuklar diğer insanlara bağımlı olan çocuklardır. Ebeveynin çocuğunu sıkı kontrol altında tuttuğu bu tarz davranış çocuktan ziyade yetişkin merkezli bir tutumdur (Yılmaz, 1999).

Demokratik aileler ile kıyaslandığında baskıcı ve otoriter ailelerde daha düşük bağımlılık ilişkisi söz konusudur. Daha önceden başkalarından alınmış olunan düzen bu tarz ailelerde sürdürülmeye çalışılır. Ebeveynler çocukları ile çok fazla görüş alış-

verişi yapmazlar. Hatta söyledikleri her şeyin çocukları tarafından sorgulanmaksızın kabul edilmesini beklerler (Çamurlu Keser, 2006: 23).

2.2.2.2. Aşırı Hoşgörülü Tutum (Çocuk Merkezci Aile)

Aşırı hoşgörülü tutumun sergilendiği çocuk merkezci ailelere genel olarak orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde veya çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içerisinde yetişen tek çocuk olması durumunda rastlanmaktadır. Bu tarz bir aile ortamında çocuk inisiyatifin tek sahibi olup diğer aile üyeleri çocuğun isteklerine kayıtsız şartsız uyarlar. Dolayısıyla da bu tarz aile ortamında büyüyen çocuklar aşırı derecede şımartılmış olan çocuklardır. Aşırı derecede şımartılmış olan bu çocuklar yaşamlarının ilk günlerinden itibaren tüm ihtiyaçlarının karşılanacağını ve isteklerinin buyruk niteliğine sahip olduğu beklentisine sahiptirler. Böyle yetiştirilmiş olan çocuklar yetişkin olduklarında da toplum tarafından verilmeyen hakları kendilerine tanıma çabası içerisinde girerler. İstedikleri her şeyi yaptırmayı alışkanlık edinen bu tarz çocuklar istekleri yerine getirilmediğinde de büyük bir hayal kırıklığına uğrarlar (Yavuzer, 2005).

Konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde izin verici anne-baba tutumunun aşırı hoşgörülü tutum sergileyen anne-baba tutumunun yerine kullanıldığı görülmektedir. Çocuklarına karşı boyun eğitici tutum benimseyen anne-babalar evde çocukların hakimiyetini kabul etmekte olup bu bağlamda da evde hükmedici konumundaki kişiler çocuklar olmaktadır. Bu durum neticesinde de anne-babalar çocuklarından gerekli saygıyı görememektedirler. Sadece anne-babalara yönelik olmayan bu tutum zamanla topluma ve ev dışındakilere de hakimiyet kurmanın yollarını arayan kişilerin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Anne-babaların çocuklarına karşı aşırı hoşgörülü tutum sergilemeleri çocuğun bencil bir insan haline gelmesine neden olur. Çocuk her daim başkalarının dikkatini çekmek ister ve kendisine hizmet edilmesini bekler. Bu tarz çocukların ev içi ve dışındaki sosyal uyum düzeyleri de bu bağlamda son derece zayıftır (Özgüven, 2001: 217).

2.2.2.3. Dengesiz ve Kararsız Tutum

Çocuk gelişimi ve eğitimiyle alakalı olan çeşitli konularda dengesiz ve kararsız anne-baba tutumu, anne-baba arasındaki görüş ayrılığına bağlı olarak ortaya çıkan bir tutumdur. Anne-babanın tutumu aşırı hoşgörülle katı bir cezalandırma arasında gidip gelir. Evde disiplin olmasına karşın ne zaman ve nerede uygulanacağı konusunda belirsizlik ortamı söz konusudur. Çocuk hangi davranışın nerede ve ne zaman istenip istenmediğini önceden tahmin edemez. Dolayısıyla da tutumunu anne-babanın keyifli veya sinirli olmalarına göre ayarlamaya çalışırlar. Tutarsızlık ayrı ayrı annenin veya babanın bir gününün bir gününe uymaması şeklinde olabileceği gibi aynı zamanda anne-babanın birbirine son derece aykırı ceza ve eğitim anlayışlarından da kaynaklı olabilir. Çocuk bu durumda davranışını annesine mi yoksa babasına mı göre ayarlayacağını bilemez (Yörükoğlu, 1997).

Bu tarz tutum içerisindeki anne-baba, çocuğun sergilemiş olduğu aynı davranışa bir gün ödüllendirici, bir gün cezalandırıcı tutum sergileyebilirler. Bu tarz bir ortamda büyüyen çocuklar doğru ve yanlış kavramını tam manasıyla bilemez. Aynı zamanda çocuk yaptığı davranışın doğru olup olmamasından ziyade “ne zaman yaparsam cezadan kurtulabilirim?” düşüncesiyle ilgilenir. “Her şeyi yap ama cezadan nasıl kurtulabileceği bul” tekniğini geliştirir (Yılmaz, 2007: 20).

2.2.2.4. Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu tutum adından da anlaşılacağı üzere anne-babanın çocuğu gereğinden fazla kontrol etmesi, ona gereğinden fazla özen göstermesi şeklinde sergiledikleri tutumdur. Bu tarz anne-baba tutumunun olduğu aile ortamında büyüyen çocukların güven duygusu zayıf olup başkalarına karşı bağımlılık düzeyleri yüksektir ve duygusal olarak kırıklıklara sahip kişiler haline gelebilirler. Genellikle anne ile çocuk arasındaki ilişkide gözlenen aşırı koruyuculuk tutumunun arkasında annenin duygusal yalnızlığı yatmaktadır. Bu tarz tutum çocuğun kendi kendini yöneten birey olmasına mani olur, sosyal gelişimini zedeler, bağımlı bir kişi olmasına yol açar. Çocuk kendini gruba kabul ettirmek adına zaman zaman toplum

tarafından hoş görülmeyen ve isyankar davranışlar içerisine girebilir (Yavuzer, 2005: 31).

2.2.2.5. Güven Verici ve Hoşgörülü Tutum

Anne-babanın çocuklarına hoşgörülü tutum sergilemeleri çocukların bazı kısıtlamalar haricinde arzu ettikleri şeyleri diledikleri şekilde gerçekleştirmelerine izin vermektedir. Anne-baba tarafından gösterilen hoşgörünün normal bir seviyede gerçekleşmesi durumunda çocuk kendine karşı daha yüksek güven duygusuna sahip, yaratıcı ve toplumsal bir birey haline gelir. Bu tarz anne-baba tutumunda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları belli olup çocuk bu sınırlar içerisinde özgürdür; söz hakkı vardır, sevgi ve teşvik görür. Böylesi bir ortamda çocuk girişim becerisine sahip olur, kendi kendine karar vererek sorumluluk almayı öğrenir (Yavuzer, 1986: 34).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu çalışma İstanbul ilindeki farklı ortaöğretim kurumlarında okumakta olan 9-12. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma süresince yaşları 15-18 arasında değişen toplam 148 öğrenci ile görüşülmüştür. Örneklem grubu evreni yansıtacak oranda ve tesadüfi olarak seçilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm öğrencilerin ve anne-babalarına ilişkin çeşitli demografik değişkenleri belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümü “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği”, üçüncü bölümü de “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”dir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI): Anne-babalara uygulanan bu ölçek 1958’de Schaefer ve Bell tarafından geliştirilmiştir (Öner, 1994: 539). Ölçeğin orijinali 115 maddeden oluşmakta olup Güne Le Compte, Ayhan Le Compte ve Serap Özer tarafından 1978’de Türkçeye uyarlanmıştır (Kulaksızoğlu, 1985). Türkçeye uyarlandığında anlam kaybına yol açabilecek olan maddeler ölçekten çıkarılmış ve ölçekteki madde sayısı 60’a düşürülmüştür

(Kozacıoğlu, 1985: 50). Ölçekteki sorular 4'lü Likert tipinde olup her bir ifade için "çok uygun buluyorum" (4 puan), "oldukça uygun buluyorum" (3 puan), "biraz uygun buluyorum" (2 puan), "hiç uygun bulmuyorum" (1 puan) cevaplarını içermektedir. Ölçek aşağıdaki gibi 4 altboyuttan oluşmaktadır:

1. Aşırı Koruyuculuk: Bu faktör annelerdeki aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan çalışkan ve bağımlı olmasını isteme, annenin aşırı düzeyde fedakar olması ve çocuğun da bunu anlaması gerektiğine inanma gibi özellikleri kapsamaktadır. Bu boyut 16 madden oluşmakta olup bunlar aşağıdaki gibidir:

Maddeler: 1, 3, 4, 7, 11, 12, 14, 26, 27, 28, 32, 34, 36, 46, 51, 57.

2. Demokratik Tutum ve Eşitlik: Bu altboyut çocuğa eşit haklar tanımak, onların düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmesini desteklemek, çocuklar pek çok şeyi paylaşmak, onunla arkadaşlık etmek gibi konuları kapsayan 9 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

Maddeler: 2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59.

3. Karı-Koca Geçimsizliği: Karı-koca arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirme üzerindeki etkisi, kocanın düşüncesizliği ve eşine yardımcı olmaması gibi konuları kapsayan bu altboyut aşağıdaki gibi 6 maddeden oluşmaktadır:

Maddeler: 8, 19, 33, 40, 48, 54.

4. Sıkı Disiplin: Olumsuz çocuk yetiştirme tutumuna işaret etmekte olan bu altboyut saldırganlığı ve cinsel davranışları bastırma, sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama ve anne-babanın mutlak hakimiyetine inanma gibi konuları içine alan 16 maddelik bir altboyuttur. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

Maddeler: 5, 10, 15, 20, 24, 25, 30, 35, 39, 43, 47, 50, 53, 56, 58, 60.

Ölçeğin değerlendirilmesinde her öğrencinin her bir faktör için almış olduğu puanlar toplanmış ve faktörler farklı sayıda maddelerden oluştuğundan altboyutlar arası karşılaştırma yapılmasına imkan tanımak için her bir altboyutun aritmetik ortalaması alınmıştır. Böylelikle her bir öğrenci için 4 ayrı altboyutun aritmetik ortalamasını gösteren 4 farklı ortalama değeri elde edilmiştir.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Young (1996) tarafından, DSM-IV'ün “Patolojik Kumar Oynama” kriterlerinden uyarlanarak oluşturulan “Tanı Anketi” daha sonra geliştirilerek 20 soruluk “İnternet Bağımlılık Ölçeği” oluşturulmuştur. Bu ölçek bir kendi kendini değerlendirme testidir. 6'lı Likert tipindeki sorulardan meydana gelmekte olup katılımcılardan “hiçbir zaman” “nadiren”, “arada sırada”, “çoğunlukla”, “çok sık” ve “devamlı” seçeneklerinden birini seçmeleri istenmekte olup bu seçeneklere de sırasıyla 0-5 arasında puan verilmektedir. “İnternet Bağımlılık Ölçeği”nin Türkçe uyarlama çalışmaları Bayraktar (2001) tarafından yapılmıştır.

Ölçeğin sonuçlarını değerlendirmek için Young (1996) tarafından belirtilen kriterler dikkate alınmış olup bunlar aşağıdaki gibidir (Akt. Toraman, 2013: 34):

20-49: Ortalamadasınız. Kontrollü kullanım.

50-79: Ortalamanın üstündesiniz. Kontrol altına alınmalı.

80-100: Ortalamanın çok üstündesiniz. İnternet bağımlısı. Tedavi olmalı.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmadan elde edilen verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Paket Programı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma ve yüzde dağılımlar verilmiştir. Karşılıklı ilişkilerin düzeyini tespit etmek için Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Parametrik olan ikili değişkenlere yönelik karşılaştırmalarda bağımsız değişkenler t testi, parametrik olmayan ikili değişkenlere yönelik karşılaştırmalarda ise Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İki den fazla parametreye sahip olan değişkenlere yönelik karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar %95 ($p < 0.05$) anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin ve anne-babalarının çeşitli özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	84	56,8
	Erkek	64	43,2
	Toplam	148	100,0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 84'ü (%56.8) kız iken geri kalan 64'ü ise (%43.2) erkekti (Tablo 4.1).

Tablo 4.2. Öğrencilerin yaş ortalaması

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Ss (±)
Öğrenci Yaşı	148	15.00	18.00	16.2905	1.11425

Yapılan çalışmaya toplam 148 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin yaşları 15-18 arasında değişmekte olup ortalama yaş ise 16.2905 ± 1.11425 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Geçirdiği Kaza	Var	24	16.2
	Yok	124	83.8
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 24'ü (%16.2) daha önce kaza geçirmiş iken geri kalan 124'ü (%83.8) ise daha önce kaza geçirmemişti (Tablo 4.3).

Tablo 4.4. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Geçirdiği Ameliyat	Var	15	10.1
	Yok	133	89.9
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen 148 öğrenciden 5'i (%10.1) daha önce ameliyat geçirdiğini, geri kalan 133'ü ise (%89.9) ameliyat geçirmediğini ifade etmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4.5. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Kardeş	Yok	17	11.5
	Var	131	88.5
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 17'sinin (%11.5) kardeşi yok iken geri kalan 131'inin ise (%88.5) kardeşi vardı (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Oturduğu Evin Kira Olup Olmama Durumu	Evet	28	18.9
	Hayır	120	81.1
	Toplam	148	100.0

Yapmış olduğumuz çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 28'inin (%18.9) oturdukları ev kira iken geri kalan 120'sinin (%81.1) ise değildi (Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Öğrencilerin kendilerine ait odaya sahip olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Kendi Odası	Evet	130	87.8
	Hayır	18	12.2
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 130'unun (%87.8) kendine ait odası bulunmakta iken geri kalan 18'inin (%12.2) ise yoktu (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Öğrencilerin oturdukları evin ısınma sistemine göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Evinin Isınma Sistemi	Kalorifer	68	45.9
	Soba	80	54.1
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 68'i (%45.9) kaloriferli evde oturmakta iken geri kalan 80'i (%54.1) ise sobalı evde oturmaktaydı (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Öğrencinin Bir İşte Çalışma Durumu	Evet	31	20.9
	Hayır	117	79.1
	Toplam	148	100.0

Yapmış olduğumuz çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 31'i (%20.9) bir işte çalışmakta iken geri kalan 117'si (%79.1) ise herhangi bir işte çalışmıyordu (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Baba Eğitim	İlkokul	68	45.9
	Ortaokul	31	20.9
	Lise	40	27.0
	Lisans ve üzeri	9	6.1
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 68'inin (%45.9) babası ilkokul, 31'inin (%20.9) babası ortaokul, 40'ının (%27) babası lise ve 9'unun (%6.1) babası da lisans ve üzeri mezunuydu (Tablo 4.10).

Tablo 4.11. Öğrencilerin babalarının hayatta olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	146	98.6
	Ölü	2	1.4
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 146'sının (%98.6) babası sağ iken yalnızca 2 öğrencinin (%1.4) babası ölmüştü (Tablo 4.11).

Tablo 4.12. Öğrencilerin babalarının sürekli hastalığa sahip olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Baba Sürekli Hastalık	Var	10	6.8
	Yok	138	93.2
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 138'inin (%93.2) babasının sürekli hastalığı yok iken 10'unun (%6.8) ise sürekli hastalığı vardı (Tablo 4.12).

Tablo 4.13. Öğrencilerin babalarının herhangi bir engeli sahip olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Baba Engel Durumu	Var	4	2.7
	Yok	144	97.3
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 4'ünün (%2.7) babası engelli iken 144'ünün (%97.3) ise herhangi bir engeli yoktu (Tablo 4.13).

Tablo 4.14. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna dağılımı

		N	Yüzde (%)
Anne Eğitim	İlkokul	91	61.5
	Ortaokul	31	20.9
	Lise	22	14.9
	Lisans ve üzeri	4	2.7
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 91'inin (%61.5) annesi ilkokul, 31'inin (%20.9) ortaokul, 22'sinin (%14.9) lise, 4'ünün de (%2.7) lisans ve üzeri mezunuydu (Tablo 4.14).

Tablo 4.15. Öğrencilerin annelerinin hayatta olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	147	99.3
	Ölü	1	.7
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden yalnızca 1'inin (%0.7) annesi hayatta değildi (Tablo 4.15).

Tablo 4.16. Öğrencilerin annelerinin sürekli hastalığa sahip olma durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Anne Sürekli Hastalık	Var	10	6.8
	Yok	138	93.2
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 138'inin (%93.2) annesinin sürekli hastalığı yok iken 10'unun (%6.8) ise sürekli hastalığı vardı (Tablo 4.16).

Tablo 4.17. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte yaşayıp yaşama durumuna göre dağılımı

		N	Yüzde (%)
Anne-Baba Birlikte Yaşama Durumu	Birlikte	136	91.9
	Ayrı	12	8.1
	Toplam	148	100.0

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerden 12'sinin (%8.1) anne-babası ayrı iken 136'sının (%91.9) ise birlikte yaşamaktaydı (Tablo 4.17).

4.2. AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği'nden (PARI) elde edilen verilerin analizi neticesinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 4.18. PARI'den elde edilen ortalama puanlar

	N	Ortalama	Ss (±)
Aşırı koruyuculuk	148	3.0705	.43997
Demokratik ve eşitlik	148	3.0616	.37591
Karı Koca Geçimsizliği	148	2.5878	.59712
Sıkı disiplin	148	2.5988	.41278

Anne-babaların PARI'ye verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde Tablo 4.18'de görülen ortalama puanlar elde edilmiştir. Buna göre anne-babaların en yüksek ortalamayı $3.0705 \pm .43997$ ortalama ile "aşırı koruyuculuk" boyutundan, en düşük ortalamayı da $2.5878 \pm .59712$ ile "karı-koca geçimsizliği" boyutundan elde ettikleri görülmüştür. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin anne ve babalarının "aşırı koruyucu" tutumu diğerlerinden daha fazla sergiledikleri, "karı koca geçimsizliği"nin ise diğerlerinden daha düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 4.19. Cinsiyete göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss (±)	t	p
Aşırı koruyuculuk	Kız	84	3.1094	.47350	1.233	.220
	Erkek	64	3.0195	.38942		
Demokratik ve eşitlik	Kız	84	3.0728	.38043	.414	.680
	Erkek	64	3.0469	.37238		
Karı Koca Geçimsizliği	Kız	84	2.6290	.58504	.960	.339
	Erkek	64	2.5339	.61304		
Sıkı disiplin	Kız	84	2.6481	.43026	1.673	.096
	Erkek	64	2.5342	.38236		

Cinsiyete göre PARI'den elde edilen puanlar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız değişkenler t testi uygulanmış ve analiz neticesinde de Tablo 4.19'da görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da

görüreceği üzere cinsiyet PARI'den elde edilen puanları anlamlı şekilde değiştirmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.20. Yaş ile PARI'den elde edilen puanlar arasındaki ilişki

		Yaş	Aşırı koruyuculuk	Demokratik ve eşitlik	Karı-Koca Geçimsizliği	Sıkı Disiplin
Yaş	r	1				
	p					
	N	148				
Aşırı koruyuculuk	r	.112	1			
	p	.174				
	N	148	148			
Demokratik ve eşitlik	r	.072	.484**	1		
	p	.381	.000			
	N	148	148	148		
Karı Koca Geçimsizliği	r	.050	.461**	.296**	1	
	p	.546	.000	.000		
	N	148	148	148	148	
Sıkı disiplin	r	.062	.623**	.394**	.448**	1
	p	.454	.000	.000	.000	
	N	148	148	148	148	148

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin yaşına göre PARI'den elde etmiş oldukları puanlar arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson Korelasyon analizi neticesinde Tablo 4.20'de görülen sonular elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere yaş ile PARI altboyutları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.21. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Geçirdiği Kaza	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Var	24	3.1458	.50090	1282.000	.283
	Yok	124	3.0559	.42791		
Demokratik ve eşitlik	Var	24	3.0185	.35992	1310.000	.353
	Yok	124	3.0699	.37977		
Karı Koca Geçimsizliği	Var	24	2.7986	.65751	1141.500	.070
	Yok	124	2.5470	.57874		
Sıkı disiplin	Var	24	2.6458	.43834	1383.000	.584
	Yok	124	2.5897	.40889		

Öğrencilerin daha önce kaza geçirip geçirmeme durumlarına göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.21'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere kaza geçirme durumuna göre elde edilen puanlar arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 4.22. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Geçirdiği Ameliyat	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Var	15	3.2125	.53285	784.000	.174
	Yok	133	3.0545	.42768		
Demokratik ve eşitlik	Var	15	3.0370	.45361	929.000	.664
	Yok	133	3.0643	.36806		
Karı Koca Geçimsizliği	Var	15	2.9444	.61291	621.000	.016*
	Yok	133	2.5476	.58408		
Sıkı disiplin	Var	15	2.7958	.43202	736.000	.096
	Yok	133	2.5766	.40626		

Öğrencilerin daha önce ameliyat geçirip geçirmeme durumlarına göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.22'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere daha önce ameliyat geçiren öğrenciler

"karı-koca geçimsizliği" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan elde etmişlerdir ($p<0.05$). Diğer bir ifadeyle daha önce ameliyat geçiren öğrencilerin anne-babaları arasındaki geçimsizlik düzeyi daha yüksektir.

Tablo 4.23. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Kardeş	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Var	17	3.1765	.42633	941.000	.299
	Yok	131	3.0568	.44143		
Demokratik ve eşitlik	Var	17	3.1046	.30294	1028.000	.606
	Yok	131	3.0560	.38499		
Karı Koca Geçimsizliği	Var	17	2.7451	.47184	900.500	.199
	Yok	131	2.5674	.61002		
Sıkı disiplin	Var	17	2.7206	.46620	883.000	.165
	Yok	131	2.5830	.40463		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin kardeşe sahip olup olmama durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.23'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde kardeşe sahip olup olmamanın ölçekten elde edilen puanları anlamlı şekilde farklılaştırmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.24. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Ev Kira Mı?	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Evet	28	3.0379	.45144	1641.000	.848
	Hayır	120	3.0781	.43883		
Demokratik ve eşitlik	Evet	28	3.0516	.38428	1674.000	.975
	Hayır	120	3.0639	.37553		
Karı Koca Geçimsizliği	Evet	28	2.5298	.45824	1577.000	.613
	Hayır	120	2.6014	.62596		
Sıkı disiplin	Evet	28	2.5603	.39546	1650.000	.883
	Hayır	120	2.6078	.41781		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup

olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.24'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere evin kira olup olmamasına göre gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.25. Öğrencilerin kendine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Kendine Ait Oda	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Evet	130	3.0885	.45376	915.000	.134
	Hayır	18	2.9410	.30201		
Demokratik ve eşitlik	Evet	130	3.0735	.37060	1019.500	.375
	Hayır	18	2.9753	.41321		
Karı Koca Geçimsizliği	Evet	130	2.5910	.61425	1142.000	.869
	Hayır	18	2.5648	.46841		
Sıkı disiplin	Evet	130	2.6202	.41710	886.500	.096
	Hayır	18	2.4444	.35283		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin kendilerine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.25'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere kendine ait odaya sahip olup olmamasına göre gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.26. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Çalışma Durumu	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Evet	31	3.2238	.46176	1381.000	.041*
	Hayır	117	3.0299	.42687		
Demokratik ve eşitlik	Evet	31	3.1470	.36446	1504.500	.144
	Hayır	117	3.0389	.37717		
Karı Koca Geçimsizliği	Evet	31	2.6882	.52483	1549.000	.211
	Hayır	117	2.5613	.61417		
Sıkı disiplin	Evet	31	2.6190	.41937	1804.000	.964
	Hayır	117	2.5935	.41267		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde bir işte çalışan öğrencilerin "aşırı koruyuculuk" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan elde ettikleri saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.26). Diğer bir ifadeyle bir işte çalışan öğrencilerin anne-babaları çalışmayan öğrencilerinkine göre daha koruyucu bir tutum sergilemektedirler.

Tablo 4.27. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

		N	Ortalama	Ss (\pm)	F	p
Aşırı koruyuculuk	İlkokul	68	3.0671	.39783	.694	.556
	Ortaokul	31	3.1351	.45789		
	Lise	40	3.0656	.49597		
	Lisans ve üzeri	9	2.8958	.44194		
Demokratik ve eşitlik	İlkokul	68	3.0196	.38583	2.522	.060
	Ortaokul	31	3.1219	.35758		
	Lise	40	3.1417	.36200		
	Lisans ve üzeri	9	2.8148	.31914		
Karı-Koca Geçimsizliği	İlkokul	68	2.5980	.56002	3.735	.013*
	Ortaokul	31	2.8065	.53937		
	Lise	40	2.3625	.59183		
	Lisans ve üzeri	9	2.7593	.80842		
Sıkı disiplin	İlkokul	68	2.6222	.43172	2.921	.036*
	Ortaokul	31	2.6956	.33414		
	Lise	40	2.5609	.41710		
	Lisans ve üzeri	9	2.2569	.35140		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) neticesinde "karı-koca geçimsizliği" ve "sıkı disiplin" altboyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.27). farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Post-Hoc (Tukey LSD) testi neticesinde "karı-koca geçimsizliği" altboyutundaki farklılığın babası ilkokul mezunu olanlar ile lise mezunu olanlar arasında ve aynı zamanda ortaokul mezunu olanlar ile lise mezunu olanlar arasında

olduğu tespit edilmiştir. "Sıkı disiplin" altboyutundaki farklılığın ise babası ilkököl mezunu olanlar ile lisans ve üzeri mezunu olanlar arasında ve aynı zamanda ortaokul ve lisans ve üzeri mezunu olanlar arasında olduğu görülmüştür.

Tablo 4.28. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmama durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Anne-Baba	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
Aşırı koruyuculuk	Birlikte	136	3.0542	.43320	611.000	.149
	Ayrı	12	3.2552	.49318		
Demokratik ve eşitlik	Birlikte	136	3.0735	.37215	642.500	.221
	Ayrı	12	2.9259	.40848		
Karı Koca Geçimsizliği	Birlikte	136	2.5723	.60236	670.000	.303
	Ayrı	12	2.7639	.52444		
Sıkı disiplin	Birlikte	136	2.5809	.39995	534.500	.048*
	Ayrı	12	2.8021	.51458		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmamalarına göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.28'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere anne-babası ayrı olan öğrenciler "sıkı disiplin" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan almışlardır ($p < 0.05$). Diğer bir ifadeyle anne-babası ayrı olan öğrencilerin anne-babaları daha sıkı disiplinli tutum sergilemektedir.

Tablo 4.29. Öğrencilerin gelir durumuna göre PARI'den elde edilen puanların karşılaştırılması

	Gelir Durumu	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
Aşırı koruyuculuk	0 - 3000 TL	108	3.0909	.43607	1876.500	.220
	3000 - 5000 TL	40	3.0156	.45130		
Demokratik ve eşitlik	0 - 3000 TL	108	3.1029	.37998	1624.000	.020*
	3000 - 5000 TL	40	2.9500	.34495		
Karı Koca Geçimsizliği	0 - 3000 TL	108	2.6111	.59594	1957.500	.380
	3000 - 5000 TL	40	2.5250	.60335		
Sıkı disiplin	0 - 3000 TL	108	2.6221	.37910	1966.500	.403
	3000 - 5000 TL	40	2.5359	.49231		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin gelir durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.29'da görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere aylık geliri 0-3000 TL arasında olan öğrenciler "demokratik ve eşitlik" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan elde etmişlerdir ($p<0.05$).

4.3. İNTERNET BAĞIMLILIĞINA İLİŞKİN BULGULAR

İnternet bağımlılığı ölçeğinden elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 4.30. İnternet bağımlılığı ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar

	N	Ortalama	Ss (\pm)
İnternet Bağımlılığı	148	44.3243	15.47270

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puan 44.3243 ± 15.47270 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama dikkate alındığında öğrencilerin "ortalama düzeyde" internet bağımlısı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.31. Cinsiyete göre internet bağımlılığının karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss (\pm)	t	p
İnternet Bağımlılığı	Kız	84	38.1905	13.90716	-6.186	.000
	Erkek	64	52.3750	13.70378		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılık düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan bağımsız değişkenler t testi neticesinde Tablo 4.31'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi kız öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<0.05$).

Tablo 4.32. Yaş ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki

		Yaş	İnternet Bağımlılığı
Yaş	r	1	
	p		
	N	148	
İnternet Bağımlılığı	r	.011	1
	p	.890	
	N	148	148

Yaş ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson Korelasyon analizi neticesinde Tablo 4.32'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere yaş ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 4.33. Öğrencilerin kaza geçirme durumuna internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Geçirdiği Kaza	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Var	24	48.5000	21.12283	1405.000	.666
	Yok	124	43.5161	14.09346		

Öğrencilerin daha önce kaza geçirip geçirmeme durumlarına göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.33'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere kaza geçirme durumuna göre elde edilen puanlar arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 4.34. Öğrencilerin ameliyat geçirme durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Geçirdiği Ameliyat	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Var	15	46.8000	21.21051	992.500	.975
	Yok	133	44.0451	14.76886		

Öğrencilerin daha önce ameliyat geçirip geçirmeme durumlarına göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.34'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde her ne kadar daha önce ameliyat geçiren öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi ameliyat geçirmeyenlerden daha yüksek olsa da gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4.35. Öğrencilerin kardeşe sahip olma durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Kardeş	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Var	17	40.7059	16.20866	877.000	.155
	Yok	131	44.7939	15.37666		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin kardeşe sahip olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.35'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde kardeşe sahip olup olmamanın ölçekten elde edilen puanları anlamlı şekilde farklılaştırmadığı ($p>0.05$) görülmektedir.

Tablo 4.36. Öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Ev Kira Mı?	N	Ortalama	Ss (\pm)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Evet	28	45.1071	14.38193	1560.000	.557
	Hayır	120	44.1417	15.76790		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin oturdukları evin kira olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.36'da görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere evin kira olup olmamasına göre gruplar arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$).

Tablo 4.37. Öğrencilerin kendine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Kendine Ait Oda	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Evet	130	44.5000	15.98461	1129.500	.812
	Hayır	18	43.0556	11.37320		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin kendilerine ait odaya sahip olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.37'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere kendine ait odaya sahip olanların internet bağımlılık düzeyi her ne kadar kendine ait odası olmayanlardan yüksek olsa da gruplar arasındaki fark anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 4.38. Öğrencilerin bir işte çalışma durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Öğrencinin Çalışma Durumu	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Evet	31	46.6774	18.72678	1721.000	.663
	Hayır	117	43.7009	14.51947		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin bir işte çalışıp çalışmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde bir işte çalışan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin çalışmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu, ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı ($p>0.05$) görülmüştür (Tablo 4.38).

Tablo 4.39. Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

		N	Ortalama	Ss (±)	F	p
İnternet Bağımlılığı	İlkokul	68	43.2353	14.29029	2.773	.044*
	Ortaokul	31	42.7742	16.22695		
	Lise	40	44.2250	16.49473		
	Lisans ve üzeri	9	58.3333	11.60819		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) neticesinde gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 4.39). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Post-Hoc (Tukey LSD) testi neticesinde babası lisans ve üzeri mezunu olanların ile babası ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olanlar arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Babası lisans ve üzeri mezunu olan öğrenciler ortalamasının üzerinde internet bağımlısı iken diğerleri ise ortalama düzeyde internet bağımlısıdır.

Tablo 4.40. Öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmama durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Anne-Baba	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
İnternet Bağımlılığı	Birlikte	136	44.2279	15.26456	809.000	.961
	Ayrı	12	45.4167	18.39199		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin anne-babalarının birlikte olup olmamalarına göre internet bağımlılık ölçeğinden elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.40'da görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde her ne kadar anne-babası ayrı olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olsa da gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$).

Tablo 4.41. Öğrencilerin gelir durumuna göre internet bağımlılığı ölçeğinden elde ettikleri puanların karşılaştırılması

	Gelir Durumu	N	Ortalama	Ss (±)	U	p
İnternet Bağımlılığı	0 - 3000 TL	108	42.7593	13.82188	1846.500	.176
	3000 - 5000 TL	40	48.5500	18.79164		

Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin gelir durumuna göre PARI'den elde ettikleri ortalama puanlar arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney U testi neticesinde Tablo 4.41'de görülen sonuçlar elde edilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere aylık gelir düzeyi 3000-5000 TL arasında olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olsa da gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($p>0.05$).

4.4. ANNE-BABA TUTUMLARI İLE İNTERNET BAĞIMLILIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Öğrencilerin anne-baba tutumları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson korelasyon analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 4.42 ve 4.43'de görülmektedir.

Tablo 4.42. Kız öğrencilerde Anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki

		Aşırı koruyuculuk	Demokratik ve eşitlik	Karı Koca Geçimsizliği	Sıkı disiplin	İnternet Bağımlılığı
Aşırı koruyuculuk	r	1				
	p					
	N	84				
Demokratik ve eşitlik	r	.591**	1			
	p	.000				
	N	84	84			
Karı Koca Geçimsizliği	r	.474**	.305**	1		
	p	.000	.005			
	N	84	84	84		
Sıkı disiplin	r	.650**	.484**	.481**	1	
	p	.000	.000	.000		
	N	84	84	84	84	
İnternet Bağımlılığı	r	.157	-.060	-.057	-.026	1
	p	.154	.590	.604	.816	
	N	84	84	84	84	84

Kız öğrencilerde anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson Korelasyon analizi neticesinde internet bağımlılığı ile anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>0.05$) (Tablo 4.42).

Tablo 4.43. Erkek öğrencilerde Anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki

		Aşırı koruyuculuk	Demokratik ve eşitlik	Karı Koca Geçimsizliği	Sıkı disiplin	İnternet Bağımlılığı
Aşırı koruyuculuk	r	1				
	p					
	N	64				
Demokratik ve eşitlik	r	.312*	1			
	p	.012				
	N	64	64			
Karı Koca Geçimsizliği	r	.439**	.280*	1		
	p	.000	.025			
	N	64	64	64		
Sıkı disiplin	r	.562**	.257*	.391**	1	
	p	.000	.040	.001		
	N	64	64	64	64	
İnternet Bağımlılığı	r	.039	.152	-.056	.130	1
	p	.762	.230	.658	.307	
	N	64	64	64	64	64

Erkek öğrencilerde anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson Korelasyon analizi neticesinde internet bağımlılığı ile anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>0.05$) (Tablo 4.43).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Teknoloji alanındaki gelişmeler insanoğlunun davranışlarında ve aynı zamanda yaşam tarzlarında köklü değişikliklere yol açmaktadır. İnsanların değer yargıları, birbirleriyle iletişim şekilleri, alış-veriş yapma alışkanlıkları, hatta ve hatta flört etme ve evlenme şekilleri teknoloji alanında yaşanan değişimlere göre yeniden şekillenmiştir. Yaşanan her türlü yenilik ve değişimdeki gibi teknoloji alanında yaşanan bu akıl almaz gelişimin olumlu sonuçlarının yanı sıra bazı olumsuz sonuçlarının olduğu da yadsınamaz bir gerçektir (Ulusoy, 2008).

Tüm dünyayı etkisi altına alan, dünyanın her yerinden yalnızca bir bilgisayar ve hatta bir cep telefonu ile kolay bir şekilde ulaşılabilen bir ağ, kendisine bağlı olan her bilgisayara hayal etmesi bile oldukça güç olan bir bilgi birikimini ve iletişimi sağlamaya başlamıştır ki günümüz dünyasında hemen hemen herkes internet vasıtasıyla dünyanın herhangi bir yerinde bulunan diğer insanlara ve ihtiyaç duydukları pek çok şeye çok kolay bir şekilde ulaşmaya başlamıştır (Esen, 2010).

Oldukça hızlı bir şekilde hayatımızdaki vazgeçilmezlerden birisi haline gelen internet yukarıda da ifade edildiği üzere sağlamış olduğu kolaylık ve yararların yanı sıra çok sayıda olumsuz sonucun da ortaya çıkmasına yol açmıştır ki bunlardan birisi de internet bağımlılığı konusudur. İnternet bağımlılığı günümüz dünyasında en yaygın sağlık sorunlarından birisi olup bu alandaki ilk çalışma 1996 yılında Young tarafından gerçekleştirilmiştir. Young tarafından yapılan çalışmalar bu alandaki çalışmalara öncülük etmiş olup konuyla ilgili çalışmaların ve dolayısıyla da literatürün artmasına katkıda bulunmuştur (Kurtaran, 2008). Her ne kadar dünya genelinde internet bağımlılığı üzerine yapılan çalışma sayısı oldukça fazla olsa da ülkemizdeki çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu eksikliği göz önünde bulundurarak gerçekleştirmiş olduğumuz çalışmada 9-12. Sınıf lise öğrencilerinde anne-baba tutumlarıyla internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır.

Yapmış olduğumuz çalışmada öğrencilerin (9-12. Sınıf) internet bağımlılık düzeyinin orta seviyede olduğu görülmüştür. Bu bulgunun alanyazındaki çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir. Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol (2014), lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini farklı değişkenler açısından araştırdıkları çalışmalarında, kendi örneklem grubundaki lise öğrencilerinin büyük çoğunluğunun, %67'sinin orta düzeyde internet bağımlısı olduğu ortaya konmuştur. Günüç (2009) Türkiye'deki internet bağımlılığı profilini tespit etmek amacıyla ortaöğretim kademesinde okuyan toplam 754 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiş olduğu çalışmada öğrencilerden %10.1'inin internet bağımlısı, %26.4'ünün olası bağımlı olduğunu tespit etmiştir. Johansson ve Gotestam (2004) ABD'de 12-18 yaş arasındaki öğrenciler üzerinde gerçekleştirmiş olduğu internet bağımlılığı sıklığının %2-4 arasında değiştiğini bildirmiştir. Sorunlu internet kullanım sıklığı ise %10 olarak tespit edilmiştir. Ergenlerde internet bağımlılığının görülme sıklığı üzerine gerçekleştirilen araştırmalar incelendiği zaman %1.1-8.2 arasında bir sıklığa sahip olduğu görülmektedir (Esen, 2010). İnterneti en fazla kullanan grup haline gelmesi kullanım sıklığına, kullanım amaçlarına, kimlik gelişiminin tamamlanmamasına ve psikolojik olgunluğa erişmemelerine bağlı olarak internet bağımlılığı açısından en riskli gruplardan birisinin ergenlik dönemindeki gençler olabilmesi bu bulguyu açıklayabilir.

Yapmış olduğumuz çalışmada erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi kız öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Konuyla ilgili olarak Günüç (2009), Tutgun (2009), Esen (2010), İnan (2010), Alaçam (2012), Çetinkaya (2013) ile Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol (2014), yapmış oldukları çalışmalarda erkeklerin kızlara göre internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Dolayısıyla yapılmış olan bu çalışmadan elde edilen bu bulgunun literatür ile paralellik arz ettiği görülmüştür. Erkeklerin daha fazla internet kullanma nedenini çeşitli değişkenler açısından inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Kız öğrencilerin sosyal ilişkilerdeki sosyal becerilerinin erkeklere oranla daha iyi olması bu bulguyu açıklayabilir. Ayrıca erkeklerin değişikliklere uyum kapasitesinin ve başa çıkma kapasitesinin kadınlara göre daha yetersiz olduğu bilinmektedir. İnternet kullanımının getirdiği hazzın, olumsuz yaşam olaylarıyla başa

çıkımda, bu konuda yeterli ruhsal kapasitesi olmadığı için zorlanan erkekler tarafından daha yoğun olarak kullanıldığı öngörülebilir. Erkeklerin “baba” imgesi olan rekabetin yanı sıra genel olarak agresyonu daha yoğun ve daha bastırılmamış olarak bilinç düzeyinde yaşadıkları kabul edilen bir görüştür. Kızlara göre daha fazla interneti kullanmaları internet üzerinden oynanan oyunların rekabete dayalı olması, başarısızlığa olan hassasiyetin bu ortamda tamir edilme şansının olması, ergenlik döneminde erkeklerde daha açık yaşanan agresyonun internette bulunan çeşitli oyunların boşalım imkanı vermesi bu bulguyu açıklayan nedenler olarak görülebilir.

Ergenlik dönemine özgü sorunlar ve kuşak çatışması gibi sebeplerden ötürü aile ile paylaşılacak çok fazla bir şeyin kalmaması, arkadaşlık kurma konusunda zorluk yaşama ve içe kapanıklık gibi nedenlerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarına çözüm bulma konusunda sıkıntı yaşayan ergenlerin oldukça kolay bir şekilde internet bağımlısı olabildikleri görülmektedir. İnternet bağımlılığı tüm yaş gruplarında görülebilmekle beraber yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü en fazla 12-18 yaş arasında gözlenmektedir (Bayhan, 2011: 917). Yapmış olduğumuz çalışmada yaş ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü ancak anlamlı olmayan bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu bulguyla benzer şekilde yine bu çalışmada internet bağımlılığı düzeyinin sınıfa göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu şekilde sonuçların elde edilmesinde örneklem büyüklüğünün yeterli düzeyde olmamasının etkili olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmalar göre 12-18 yaş arası en fazla internet bağımlılığı görülmekte olup, bu çalışmadaki örneklem grubu 15-18 yaş arasındadır. Yaşlar arası anlamlı farklılık olmaması çalışma örneklemindeki yaş aralığının birbirine çok yakın olması, yaşlar arası farklılığın olmamasının, bu yaşlardaki tüm katılımcıların aynı gelişim döneminde olmaması önemli bir etken olup, yaşlar arası farklılığın geniş olarak ele alındığı, farklı gelişim dönemlerindeki örneklem grubuyla yeni çalışmaların yapılabileceği öngörülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada daha önce kaza geçiren öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin kaza geçirmeyenlerden daha yüksek olduğu ancak gruplar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu bulguyla benzer şekilde daha önce ameliyat geçirenlerin internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olmasına karşın gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Kaza/ameliyat veya daha önce önemli bir hastalık geçiren çocuklara karşı anne-baba tutumlarının doğal olarak kaza/ameliyat veya önemli bir hastalık geçirmeyenlere göre daha ılıman, serbest bırakıcı olduğu söylenebilir ki bu durumun da kaza/ameliyat veya önemli bir hastalık geçiren öğrencilerin bilgisayar ve internet başında daha fazla zaman geçirmelerine ve dolayısıyla da daha yüksek internet bağımlılığına neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca daha önce hastalık geçiren bireylerde bu travmatik yaşantılardan dolayı depresyon düzeyinin yüksek olması ile kaygı, kayıp ve ölüm endişesinin yoğun yaşanması ve travma sonrası stres bozukluğu yaşama eğilimi fazlalaşmaktadır. Bu olumsuz duygu ve yaşantılarla başa çıkmak için bilgisayar ve internet kullanımı artırmakta, bu da internet bağımlılığına neden olabilmektedir.

Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen çalışmalarda internet bağımlılarının yaklaşık %50'sinin psikiyatrik bozukluğa sahip olduğu bildirilmiştir (Odabaşoğlu ve ark., 2007). Konuyla ilgili olarak Türkiye'de gerçekleştirilen bir araştırmada bilhassa genç yaş grubunda dikkat eksikliği-hiperaktivite bozukluğu, hafif depresyon, sosyal fobi gibi durumların varlığında ya da ailede bağımlılığa yatkınlık olması halinde riskli internet kullanımının görülebileceği bildirilmiştir (Gönül, 2002). İnternet kullanımı oyun, pornografi, sohbet, alışveriş vb. aktivitelerle kişinin iç dünyasından dış dünyaya yönelmesine sebep olmakta, bu durum iç dünyasındaki olumsuz duygu ve düşüncelerle, etkili olmayan bir yöntemle de olsa, başa çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca oyunlarda sürekli kazanmanın getirdiği sanal bir güçlülük kişinin gerçekte olmadığı güçlülüğü ona sağlar görünmekte, psikiyatrik bozukluğu olan bireylerde olan olası zayıf kimlik algısı internetteki oyunların kurguladığı sanal dünya aracılığı ile sanal olarak güçlü bir kimlik algısına dönüşebilmektedir. İnternetteki sohbet ortamı sosyal becerileri yeterli olmayan psikiyatrik tanımlı bireylerin sanal ortamdaki ilişki kurmalarını kolaylaştırmaktadır. İnternet bireylerin toplum tarafından onaylanmayan veya kabul görmeyen birçok istek ve arzularının rahatlıkla doyurabildiği ve bireylerin kendilerini toplumsal kural ve beklentilere uymak zorunda hissetmediği sanal bir dünya olabildiği için psikiyatrik tanımlı bireylerin sosyal uyum zorlukları ile örtüşmekte olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda madde bağımlılığı ile davranış bağımlılıklarının ortak etiyojisi olduğunu belirtmektedir. Tüm bunlar psikiyatrik bozukluklar ile internet bağımlılığı arasındaki pozitif ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada kardeşi olan ve olmayan öğrenciler arasında internet bağımlılığı açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Konuyla ilgili olarak Üneri ve ark. (2011) yapmış oldukları çalışmada kardeş sayısı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmişlerdir.

Yapmış olduğumuz çalışmada kirada oturan ve oturmayan, kendisine ait odası olan ve olmayan, kaloriferli evde oturan ve sobalı evde oturan, bir işte çalışan ve çalışmayan öğrenciler arasında internet bağımlılık düzeyi açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır. Yukarıdaki kriterler ekonomik durumla alakalı kriterler olup konuyla ilgili olarak çalışmamızla paralellik arz edecek şekilde Ergin ve ark. (2013) ile Esen (2010) yapmış oldukları çalışmada internet bağımlılığı ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Bu bulgu internet bağımlılığının sosyo-ekonomik değişkenlerden çok bireyin ruhsal yapısı ile daha çok ilişkili olduğunun bir göstergesi olabilir. Bu araştırmada internet bağımlılığı ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunsa da Bayraktar (2001) yaptığı araştırmada ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi ile ergenlerin internet kullanımı arasında doğrusal bir ilişki olduğunu bulmuştur. Son yıllarda yapılan diğer çalışmalar ile bu çalışmanın sonuçlarının farklılığı, günümüzde internete ulaşımın geçmişe göre daha uzuz ve kolay olması ile açıklanabileceği öngörülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada baba eğitim durumundaki artışa bağlı olarak öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin de anlamlı şekilde arttığı, buna karşın anne eğitim durumunun öğrencilerin internet bağımlılığı üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Bu bulgu alanyazında belirtilen bazı çalışmalarla çelişmektedir. Konuyla ilgili olarak Çevik ve Çelikkaleli (2010) yapmış oldukları çalışmada anne eğitim durumuna göre ergenlerin internet bağımlılık düzeylerinin farklılaştığını, annesi lise mezunu olanların internet bağımlılık düzeyinin annesi okur-yazar olmayan ve ilköğretim mezunu olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Gökçekarslan ve Günbatır (2012) tarafından yapılan çalışma neticesinde anne-baba eğitim düzeyine göre internet bağımlılığı açısından anlamlı bir farklılık olmadığı bildirilmiştir. Bu durum anne-babanın eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aracı rol üstlenen

değişkenlerin olabileceği, ileriki çalışmalarda bu aracı değişkenlere yönelik araştırmaların yapılabilmesi öngörülmektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada anne-babası ayrı olanların internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu ancak aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Ailedeki boşanma durumları çocukların ve özellikle de ergenlerin psikolojilerini ciddi şekilde bozmaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere herhangi başka bir psikolojik soruna sahip olanlarda internet kullanımını daha yüksektir. Kim ve ark. (2004) yapmış oldukları çalışmada aile bağlılığının zayıf olduğu öğrencilerde internet bağımlılığının daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Her ne kadar genel itibarıyla anne-babası boşanmış olanlarda internet bağımlılığının daha yüksek olduğuna dair bulgular çoğunlukta olsa da aksi sonuçların elde edildiği çalışmalar da mevcuttur. Çalışmamızla paralellik arz edecek şekilde Şenormancı ve ark. (2014) yapmış oldukları çalışma neticesinde anne-babanın medeni durumuna göre internet bağımlılık düzeyinin anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildirmişlerdir. Benzer şekilde ebeveynlerin medeni durumu ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkide aracı rol üstlenen değişkenlerin olabileceği, ileriki çalışmalarda bu aracı değişkenlere yönelik araştırmaların yapılabilmesi öngörülmektedir. Ayrıca bu durum bireyin ruhsal yapısının en önemli değişken olabileceği varsayımını desteklemektedir.

Yapmış olduğumuz çalışmada her ne kadar anne-baba tutumları ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülse de bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Çevik ve Çelikkaleli (2010) yapmış oldukları çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir. Adı geçen araştırmacılar ebeveyn tutumunu ilgisiz olarak algılayan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin koruyucu, otoriter ev demokratik olarak algılayanlara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu konudaki iki farklı bulgu ebeveynlerin algıladığı anne-baba tutumları ile ergenlerin algıladığı ebeveyn tutumlarının farklı olabileceği gerçeği ile açıklanabilir. Bireylerin dışsal gerçeklik ile içsel gerçekliği farklı olduğundan, ebeveynlerin gerçekte gösterdikleri tutum ile gösterdiklerini sandıkları tutum birbirinden oldukça farklı olabilir. Aynı şey ergenler için de geçerli olup onlarda ebeveynlerinin gerçekte gösterdikleri aile tutumundan

farklı bir tutum algılayabilir. Gerçekliği algılamadaki bu olası yanılsamalar bu çalışmanın bulgusu ile öncül çalışmalar arasındaki farkı açıkladığı gibi, bu çalışmada internet bağımlılığı ile anne-baba tutumları arasında ilişkinin bulunmamasını da açıklayabilir. Bu bulgu aynı zamanda internet bağımlılığının bireyin ruhsal yapısı ile daha ilintili olduğu savını destekler niteliktedir. Ek olarak ergenlerde internet bağımlılığı ile asıl ilişkili olabilecek değişkenin dış gerçeklikteki anne baba tutumlarından ziyade, ergenin ruhsallığındaki içselleştirilmiş anne baba tasarımları olabileceği gerçeğinin göz önünde tutulması gerektiği bu bulguyla desteklenmektedir. Tüm bunlar ergenle yapılacak bireysel ve grupla psikolojik danışmanın gerekliliğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Her insanın kendine özgü bir kişiliği söz konusudur. Bu nedenle de her anne-baba çocuk yetiştirirken farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarından ötürü farklı tutum sergilemektedirler. Anne-babalar bir yandan çocuklarının kendi kendilerini kontrol etme becerilerini kazanmalarını sağlamaya çabalarken bir yandan da kendi başına karar vermelerini engelleyici tutum sergileyebilirler. Anne-baba tutumları farklılık arz ettiği için farklı tutumlara göre çocukların kişiliği de farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Anne-babaların sergilediği tutumlar öğrencilerin davranışlarına da yansımaktadır.

Günümüz dünyasında internet hayatın her alanında bulunmakta olup bilhassa da ergenler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ergenlerde anne-baba tutumları internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik gerçekleştirilen bu çalışma neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin anne-babalarının en fazla gösterdiği tutumun “aşırı koruyuculuk”, en az sergilediği tutumun ise “karı-koca geçimsizliği” olduğu görülmüştür.
- Yaş ile öğrencilerin anne-baba tutumlarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Öğrencilerin daha önce kaza geçirme durumlarına göre anne-babalarının tutumlarına yönelik algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.
- Daha önce ameliyat geçiren öğrencilerin ailelerinde karı-koca geçimsizliğinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kardeşe sahip öğrenciler ile olmayan öğrenciler arasında anne-baba tutumlarına ilişkin algılar açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Kirada oturan öğrenciler ile kendilerine ait evde oturan öğrencilerin anne-baba tutumlarına ilişkin algılamaları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

- Kendine ait odası olan öğrenciler ile olmayan öğrencilerin anne-baba tutumlarına ilişkin algılamaları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Sobalı evde öğrenciler ile kaloriferli evde oturan öğrencilerin anne-baba tutumlarına ilişkin algılamaları arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.
- Bir işte çalışan öğrencilerin "aşırı koruyuculuk" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan elde ettikleri saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle bir işte çalışan öğrencilerin anne-babaları çalışmayan öğrencilerinkine göre daha koruyucu bir tutum sergilemektedirler.
- Öğrencilerin babalarının eğitim durumuna göre karı-koca geçimsizliği" ve "sıkı disiplin" altboyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmış olup farklılığın babası ilkokul mezunu olanlar ile lise mezunu olanlar arasında ve aynı zamanda ortaokul mezunu olanlar ile lise mezunu olanlar arasında olduğu tespit edilmiştir. "Sıkı disiplin" altboyutundaki farklılığın ise babası ilkokul mezunu olanlar ile lisans ve üzeri mezunu olanlar arasında ve aynı zamanda ortaokul ve lisans ve üzeri mezunu olanlar arasında olduğu görülmüştür.
- Anne-babası ayrı olan öğrenciler "sıkı disiplin" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan almışlardır. Diğer bir ifadeyle anne-babası ayrı olan öğrencilerin anne-babaları daha sıkı disiplinli tutum sergilemektedir.
- Aylık geliri 0-3000 TL arasında olan öğrenciler "demokratik ve eşitlik" altboyutundan anlamlı şekilde daha yüksek puan elde ettikleri görülmüştür.
- Öğrencilerin "ortalama düzeyde" internet bağımlısı olduğu tespit edilmiştir.
- Erkeklerin öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi kız öğrencilerden anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
- Yaş ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
- Daha önce kaza geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

- Daha önce ameliyat geçiren öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi ameliyat geçirmeyenlerden daha yüksek olsa da gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.
- Kardeşe sahip olan ve olmayan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.
- Kirada oturan ve oturmeyan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir
- Kendine ait odası olan ve olmayan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir
- Kaloriferli evde oturan öğrenciler ile sobalı evde oturan öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir
- Bir işte çalışan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin çalışmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu, ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür.
- Babası lisans ve üzeri mezunu olanlar ile babası ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olanlar arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Babası lisans ve üzeri mezunu olan öğrenciler ortalamasının üzerinde internet bağımlısı iken diğerleri ise ortalama düzeyde internet bağımlısı olduğu görülmüştür.
- Anne-babası ayrı olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olsa da gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.
- Aylık gelir düzeyi 3000-5000 TL arasında olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi daha yüksek olsa da gruplar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Yapılan çalışma neticesinde anne-baba tutumu ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Yapmış olduğumuz çalışmanın kısıtlılıkları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Çalışmaya yalnızca İstanbul ilinde gerçekleştirilmiş olup örneklem büyüklüğü bu bakımdan oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır.

- Çalışmaya yalnızca ortaöğretim öğrencileri dahil edilmiştir. Halbuki internet bağımlılığı çok daha küçük yaşlardan itibaren başlamaktadır. Bu nedenle de ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin de ileride yapılacak çalışmalarda kullanılmasının daha gerçekçi sonuçlar çıkaracağı kanaatindeyiz. Ayrıca yaşlar arasında internet bağımlılığı açısından fark olup olmadığının test edilebilmesi için bu tür bir çalışmanın farklı gelişim dönemlerinde olan geniş bir yaş grubuna uygulanması daha kapsamlı sonuçlar verilebilecektir.
- Örneklemin sadece örgün öğrenimine devam eden ergenlerden oluşması da çalışmanın sınırlılıkları arasında sayılabilir. Örgün öğrenimine devam etmeyen ergenlerin yanı sıra değişik örneklem grupları ile nitel araştırmalar gibi farklı araştırma desenleri ile benzer içerikte bir araştırmalarının yapılması konu ile ilgili farklı bulgulara ulaşılmasını ve ergenlerde internet bağımlılığının çok yönlü olarak değerlendirilmesine katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.
- İnternet bağımlılığı ile aile tutumları arasında ilişkide aracı rolü olabilecek anne-baba ve ergenlere ait çeşitli değişkenlerin test edildiği çalışmalar gelecekte yapılabilir. Özellikle ebeveynlerin tutumlarının yanı sıra kapsayıcılık fonksiyonlarının, kişilik özelliklerinin ve ruhsal yapılarının test edildiği çalışmaların alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.
- Bu çalışmada aile tutumları anne-babalar tarafından anne babaların kendi tutumlarını kendi algılarına göre değerlendirdikleri PARI (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği) kullanılmıştır. Ebeveynlerin kendi tutumlarını gerçekte olduğundan farklı algılayabileceği ihtimali göz önünde tutularak daha objektif ölçüm araçlarının ve araştırma yöntemlerinin kullanılması bu konunun farklı açılardan incelenmesine olanak verebilecektir.
- Bu çalışmada incelenen aile tutumlarının ergen tarafından algılanan aile tutumu olarak incelenmesi bu çalışmanın başka bir sınırlılığıdır. Ergenler tarafından algılanan aile tutumu ile internet bağımlılığının incelenmesi gelecekteki çalışmaların internet bağımlılığı ve aile

tutumları arasındaki ilişkiyi farklı yönlerden tartışma olanağı verebileceği düşünülmektedir.

- Çalışmaya dahil edilen öğrenciler seçilirken herhangi bir kriter belirtilmemiş olup bu durum öğrencilerden özellikle anne-babalarıyla ilgili homojen veriler elde edilmesi konusunda sıkıntı yaratmıştır.
- Çalışmada öğrencilerin ve ebeveynlerin kendi cevapladıkları kağıt-kalem testi olan anketler kullanılmıştır. Bu anketleri kendileri cevaplarken yanlı olmaları ve kağıt-kalem testi olan anket uygulamanın gözlem, görüşme gibi farklı veri toplama teknikleri ile desteklenmemesi araştırmanın bir başka sınırlılığıdır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurularak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur;

- Gençlerin internet kullanımıyla ilgili bilinçlendirilmeleri, sanal bağımlılık hususunda okullarda, aile ortamında, yazılı ve görsel basında çok daha fazla bilgilendirici yazılar, eğitimler verilmelidir.
- Ülkemizde internet bağımlılığı üzerine yapılmış olan çalışmaların sayısı ve kapsamı oldukça yetersiz olup bu konuyla ilgili daha ayrıntılı ve daha fazla sayıda çalışma yapılması gerekir. Zira internet bağımlılık düzeyi konusunda ülkemizde sağlıklı veriler olmadığından bu konuya karşı duyarlılığın da çok düşük olduğu görülmektedir.
- Ergenlerde internet bağımlılığı ile ergenlik dönemi sonrasında devam eden ve devam etmeyen bağımlılıkları inceleyen uzun süreli araştırma desenleri ile yeni çalışmalar yapılmalıdır.
- Ergenlerde internet bağımlılığı ile ergenlerin ruhsal yapısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma desenleri bu konuda klinisyenlere katkı sağlayacak şekilde tartışmalara olanak verebilecek çalışmalar planlanmalı ve uygulanmalıdır. Ayrıca ebeveyn tutumlarının ergen tarafından algılanan kısmına yönelik çalışmaların ailelere, eğitimcilere ve klinisyenlere katkı sağlayacak şekilde yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.

- Ülkemizde ergenlerde internet bağımlılığını önlemede etkili çalışmaların yapılmadığı görülmektedir. Önlemede etkili olabilecek ergenleri ve onların çevresi olan arkadaş çevresi, aile ve eğitimcileri hedef alan çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmış yaşantısal psikoeğitimleri içeren önleme programları planlanıp uygulanmalıdır. Ayrıca bu programların etkililikleri incelenmeli, kültürel uyarlama çalışmaları yapılmalıdır. Risk faktörleri çeşitli açılardan incelenmelidir. Bu tür çalışmaların sürekliliği sağlanmalı, bu konuda tüm kamu kuruluşları, üniversiteler ve STK'lar eğitimciler, aileler ve ergenler ile işbirliği yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aboujasoude, E., Koran, L. M., Gamel, N., Large, M.D., Serpe, R. T. (2006). Potential Markers For Problematic Internet Use: a telephone survey of 2,513 adults. *CNS Spectr.* 11. 750-755
- Akbulut, B.B. 2000. Bilişim Suçları, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Milenyum Armağanı*, 1-2(8).
- Alaçam, H. (2012). *Denizli Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı ve Yetişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile İlişkisi*, Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Denizli.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1(1), 55-67.
- Aydınlı, H. (2002). *Çocuk Eğitiminde Sık Sorulan Sorular ve Cevaplar*. İstanbul: Zambak Yayınları
- Barron, B.J., Ellsworth-Kevin, H., Savetz, M. (1998). *Internet Unleashed* (Çev: Nezihe Bahar-Devrim Türkmen), İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Bayhan, V. (2011). *Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Alışkanlığı ve İnternet Bağımlılığı (Malatya Uygulaması)*". XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2-4 Şubat 2011 İnönü Üniversitesi, Malatya, Bildiriler, Akademik Bilişim, Malatya, s.917-924.
- Bayraktar, F. (2013). İnternet ve Ergen Gelişimi. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), *İnternet Bağımlılığı* (s.75-94). Ankara: Anı Yayıncılık
- Bayraktar, F. ve Gün, Z. (2007). Incidence and Correlates of Internet Usage Among Adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychol Behavior*. 10. 191-197
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Biçer, U. (2014). *Sosyal Beceri Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerindeki İnternet Bağımlılığı Düzeylerine Etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Canan, F. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Disosiyatif Belirtiler ve Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki*. Yayımlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi. Düzce: DÜ. Tıp Fakültesi
- Cerf M, Frady EP, Koch C (2009) Faces and text attract gaze independent of the task: Experimental data and computer model. *Journal of Vision* 9: 1–15.

- Chou C. and Hsiao M.C. (2000) Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: The Taiwan college student's case. *Computers and Education*, 35; 65-80.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İçimizdeki Çocuk Yaşamımıza Yön Veren Güçlü Varlık* (33.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2004). *İnsan ve Davranışı* (13. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çakır, Ö., Horzum B. H. ve Ayas, T. (2013). İnternet Bağımlılığının Tanımı ve Tarihçesi. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), *İnternet Bağımlılığı* (s.1-16). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Çevik, G.B. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Demetriou, C., ve Silke, A. (2003). "Criminological Internet Sting", *Brit J Criminal* 2003/43.
- Doruk, D. (2007). *Öğrenme İsteksizliğinin İnternet Kullanımıyla İlişkilendirilmesi (Ergen Boyutunda)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, A. (2002). Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet. *Cogito Dergisi*, 30, 227-235.
- Ergin, A., Utku Uzun, S., Bozkurt, Aİ. (2013). Tıp fakültesi öğrencilerinde internet bağımlılığı sıklığı ve etkileyen etmenler. *Pam Tıp Dergisi*, 6(3):134-142.
- Erkan, B., ve Songür, M. (1999). *Açıklamalı Bilgisayar ve İnternet Terimleri Sözlüğü*, Ankara, Hacettepe Taş Yayınevi.
- Ersin, B. (2010). *Lise Öğrencilerinin Suç Eğilimleri ile Anne Baba Tutumları Arındaki İlişki (Beyoğlu İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Esen, E., (2010). *Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gökçearslan, Ş., ve Günbatar, M.S. (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2):10-24.

- Gönül, A. S. (2002). Patolojik İnternet Kullanımı (İnternet Bağımlılığı/Kötüye Kullanımı) *Yeni Symposium*, 40(3), 105-110
- Griffiths, M. D. (1995). Technological Addictions. *Clinical Psychology Forum*, 76: 14-19.
- Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gürcan, N. ve Hamarta E. (2013). İnternet Bağımlılığı ve Psikososyal Faktörler. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), *İnternet Bağımlılığı* (s.115-149). Ankara: Anı Yayıncılık
- Güran, S., Akünal, T., Bayraktar, K., Yurtcan, E., Kendigelen, A., Beller, Ö., ve Sezer, B. (2000). İnternet ve Hukuk Temel Metni, İstanbul.
- Heino, R. K., Lintonen, T., Rimpela, A. (2004). Internet Addiction? Potentially Problematic Use of The Internet in a Population of 12-18 Year-old Adolescents. *Addiction Research and Theory*. 12, 89-96.
- İçel, K. (1998). Kitle Haberleşme Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul.
- İnan, A. (1999). İnternet El Kitabı, 3. Baskı, İstanbul, Sistem Yayınevi.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II.Kademe ve Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum
- Johansson, A. ve Gotestam, K. G. (2004). Internet Addiction: Characteristics of a Questionnaire and Prevalence in Norwegian Youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology*. 45, 223-229
- Kennedy, A.J. (2000). *İnternet The Rough Guide*, (Çev: Şimşek Demir), Ankara.
- Kılıç, H.G. (2007). *Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- Kılıçarslan, F. (2010). *Çocuk ve Aile Sorunlarının Terapi ile Tedavisi* (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kırçova, İ., ve Öztürk, P. (2000). İnternette Ticaret ve Hukuksal Sorunlar, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul.
- Kim, HS., Chae, KC., Rhim, YJ., Shin, YM. (2004). Familial characteristics of internet overuse adolescents. *J Korean Neuropsychiatr Assoc*, 43:733-739.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., Nam, B. W. (2006). Internet Addiction in Korean Adolescents and its Relation to

- Depression and Suicidal Ideation: A Questionnaire Survey. *International Journal of Nursing Studies*. 43(2), 185-192.
- Koç, M. (2011). İnternet Addiction and Psychopatology. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 10(1), 143-14.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı Anlamak* (6.Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası.
- Kurtaran, G.T., (2008). *İnternet Bağımlılığını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lin, S.S.J. ve Tsai, C.C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computer in Human Behavior*, 18: 411-426.
- Morgan, C. (2000). *Psikolojiye Giriş*.(Çev.Sirel Karakaş) Ankara: HÜ Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Nazlı, S. (2001). *Aile Danışmanlığı* (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Odabaşoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y., Pektaş, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünümleri. *Bağımlılık Derg*, 8: 46-51.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayıncılık.
- Özgüven, İ.E. (2009). *Evlilik ve Aile Terapisi* (2.Basım). Ankara: PDR Yayınları
- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi Öğrencilerinde Problemlerli İnternet Kullanımı Ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şenormancı, Ö., Saraçlı, Ö., Atasoy, N., Şenormancı, G., Koktürk, F., Atik, L. (2014). Relationship of Internet addiction with cognitive style, personality, and depression in university students. *Comprehensive Psychiatry*, 55:1385–1390.
- Toksöz, E. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ve Aile Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Eskişehir İli Örneği. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Tutgun, A., (2009). *Öğretmen Adaylarının Problemlerli İnternet Kullanımlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ulusoy, O. (2008). Ergenlerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Saldırganlık İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Üneri ÖŞ, Tanıdır, C. (2011). Evaluation of Internet Addiction in a Group of High School Students:A Cross-sectional Study. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 24:265-272.
- Yavuzer, H. (1986). *Ana Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç* (8.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2005). *Ana-Baba ve Çocuk* (18.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Araştırmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(1) 99-118
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H.İ. ve Erol, O. (2014). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesir İli Örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırması Dergisi*, 4(1) 133-144.
- Yılmazer, Y. (2007). *Anne Baba Tutumları İle İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk* (5.Basım). Ankara: Özgür Yayınları

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

Ek-2: Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI)

Ek-3: İnternet Bağımlılığı Ölçeği

ÖĞRENCİNİN

Yaşı :.....
Cinsiyeti A) Kız B) Erkek
Daha Önce Kaza Geçirdi mi? A) Evet B) Hayır
Daha Önce Ameliyat Oldu mu? A) Evet B) Hayır
Kardeşi Var mı? A) Evet B) Hayır
Ev Kira mı? A) Evet B) Hayır
Kendisine Ait Oda Var mı? A) Evet B) Hayır
Ev Kaloriferli mi? A) Evet B) Hayır
Bir İşte Çalışıyor mu? A) Evet B) Hayır
Ailenin Gelir Durumu? A) 0-3000 B) 3000-5000
Anne Baba Birlikte mi? A) Evet B) Hayır

ANNE

Yaşı :.....
Eğitim Durumu :.....
Hayatta mı? A) Evet B) Hayır
Sürekli Hastalığı Var mı? A) Evet B) Hayır
Engelli mi? A) Evet B) Hayır

BABA

Yaşı :.....
Eğitim Durumu :.....
Hayatta mı? A) Evet B) Hayır
Sürekli Hastalığı Var mı? A) Evet B) Hayır
Engelli mi? A) Evet B) Hayır

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ (PARI)

1. Çocuk, yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.
2. Anne ve babalar çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse, o kadar iyi terbiye edilebilir.
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken çok şey vardır. Zamanını boşa geçirmesi affedilemez.
8. Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.
9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeterince özgür olmamasıdır.
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir insan olacaktır.
13. Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha iyi, daha ahenkli olur.
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek, bir annenin görevidir.
15. Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.
16. Bütün genç anneler, bebek bakımında beceriksiz olduklarından korkarlar.
17. Hangi anne olursa olsun eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa sonunda çocuklar sinirine dokunur.
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babalarının daha anlayışlı olmalarını isterlerdi.

Ek-2

20. Bir çocuğa, ne olursa olsun, dövüşmekten açınması gerektiği öğretilmelidir.
21. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok normaldir.
22. Eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorsa, bunu anne-babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.
25. Küçük bir çocuk, cinsiyet konusundan sakınmalıdır.
26. Bir annenin, çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkıdır. Çocuğu onun önemli parçasıdır.
27. Uyanık bir anne-baba, çocuğun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verirlerse büsbütün şikayetçi olurlar.
30. Sıkı terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.
31. Genç bir kadın, henüz geçen yapmak istediğini pek çok şey olduğu için, anne oluca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.
32. Anneler, çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.
33. Babalar, daha az bencil olsalar, kendilerine düşen görevi yaparlardı.
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.
37. Çocuklardan sık sık ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde, dövüşmek yerine büyüklere başvurması öğretilmelidir.
40. Anne-baba arasındaki bazı konular küçük bir tartışma ile çözümlenemez.
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de, kişinin kendini evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.

Ek-2

42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.
43. Oğlan ve kız çocukları soyunurken birbirini görmemelidir.
44. Çocukların sorunlarına eğilirseniz sizi oyalamak için çeşitli masallar uydururlar.
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirlerse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha istekli olurlar.
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar, onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasından daha akıllı olmayacağını öğrenirler.
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörüle karşılanamaz..
51. Anne-babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmeleri gerektiğini öğretmelidirler.
52. Akıllı bir kadın, yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması gerekir.
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusu verir.
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.
- 57- Anne-babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecekleri bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.
- 58- Çocuklar, aslında, sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.
- 59- Çocuklarının arkadaşlıkları ve sosyal hayatlarıyla yakından ilgilenen anne-babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.
- 60- Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.

Ek-3

İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

YOUNG INTERNET ADDICTION SCALE (YIAS)

Aşağıdaki sorularda, size en uygun düşen şıkkı işaretleyiniz:

1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

6. Ne sıklıkla okula devamanız internetten dolayı olumsuz etkilenir?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?

1) Hiçbir zaman

2) Nadiren

3) Arada sırada

4) Çoğunlukla

5) Çok sık

6) Devamlı

13. Biri sizi internetteyken rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kırıcı konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?

1) Hiçbir zaman

- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçır?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

16. Kendinizi ne sıklıkla internetteyken “yalnızca birkaç dakika daha” derken bulursunuz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) Çoğunlukla
- 5) Çok sık
- 6) Devamlı

17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?

- 1) Hiçbir zaman

- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) oęunlukla
- 5) ok sık
- 6) Devamlı

18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) oęunlukla
- 5) ok sık
- 6) Devamlı

19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) oęunlukla
- 5) ok sık
- 6) Devamlı

20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?

- 1) Hiçbir zaman
- 2) Nadiren
- 3) Arada sırada
- 4) oęunlukla
- 5) ok sık
- 6) Devamlı